

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Національна економічна безпека України в умовах глобальних викликів

(на матеріалах Асоціації «Український національний комітет МТП, м. Київ»)

Студента ___ курсу, ___ групи,
спеціальності 051 «Економіка»
спеціалізації «Міжнародна
економіка»

_____ *підпис*

Власенка
Владислава
Вадимовича

Науковий керівник
кандидат економічних наук,
професор кафедри
світової економіки

_____ *підпис*

Кудирко
Людмила
Петрівна

Гарант освітньої
програми
кандидат економічних наук,
професор кафедри
світової економіки

_____ *підпис*

Кудирко
Людмила
Петрівна

Київ 2020

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВ	8
1.1. Порівняльний аналіз підходів щодо змісту та складових національної безпеки держав із економікою відкритого типу.....	8
1.2. Методичний інструментарій оцінювання рівня економічної безпеки держав.....	14
Висновки до розділу I	27
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	29
2.1. Оцінка факторів впливу глобального середовища на економічну безпеку України	29
2.2. Розрахунок індикаторів рівня національної економічної безпеки	33
Висновки до розділу II	38
РОЗДІЛ III. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	40
3.1. Імплементация зарубіжних практик у вітчизняну систему оцінювання глобальних ризиків та загроз.....	40
3.2. Прогнозування стану економічної безпеки України на середньо- та короткострокову перспективу за сценарним підходом	46
Висновки до розділу III.....	55
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Національна безпека є наріжним каменем державотворення і, без сумніву, це також стосується і становлення Української держави.

Наразі Україна у безпековому вимірі протистоїть безпрецедентним загрозам. Бажання належним чином відстояти національні інтереси та при цьому продовжувати вигідний нам шлях розвитку, забезпечувати захист інтересів наших громадян від загроз розвідувально-підривного, терористичного, кіберінформаційного, техногенного і іншого характеру, настання яких можливе через ураження об'єктів критичної інфраструктури, зумовлюють необхідність раціонального системного підходу до побудови належної нормативно-правової бази щодо захисту об'єктів критичної інфраструктури. Досить вагомими були і лишаються економічні загрози національній безпеці України.

Серед ключових завдань політики національної безпеки у внутрішній сфері було виділено забезпечення прийняттого рівня економічної безпеки, що неможливе без здійснення структурної перебудови і підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Це стало причиною розробки і затвердження 14 вересня 2020 р. нової Стратегії національної безпеки України [37].

Таким чином, виявлення й узагальнення закономірностей та тенденцій у сфері національної безпеки України, обґрунтування з їх урахуванням рекомендацій для прийняття відповідних державних рішень набуває в сучасних умовах першорядного значення.

Крім того, актуальність цієї теми зумовлена посиленням ризиків глобалізаційного рівня на стан економічної безпеки держав, що інтегровані у систему світогосподарських зв'язків. Однією із важливих передумов протидії цим ризикам та контролю їх на прийнятному рівні є обрання релевантного аналітичного інструментарію для їх оцінювання.

На сучасному етапі (2015-2020 рр.), що характеризується вченими як епоха глобалізації, питання економічної безпеки не втратило своєї гостроти, а навпаки, ще більше актуалізувалося. Це зумовлено діалектичною суперечністю, яка проявляється, з одного боку, у стрімкому розвитку процесів лібералізації та інтеграції, що призводять до відкритості та взаємозалежності національних економік, розвитку глобального ринку, в умовах якого політична замкнутість та економічний ізоляціонізм окремих держав не мають змісту; а з іншого – постає проблема самозбереження та розвитку окремих суверенних держав, їх політичного та економічного самоутвердження на міжнародній арені. На початку ХХІ ст. глобалізація фінансової сфери, що проявляється у розвитку ринку євровалют, системі транснаціональних банків, формуванні розгалуженої мережі офшорів і глобальних комп'ютерних мереж, які забезпечують миттєві переміщення капіталів, створює можливість руйнування навіть стійких економічних систем, зумовлюючи адекватні політичні зміни. Передчуття негативних наслідків глобалізації привело до розробки у багатьох країнах світу концепцій національної безпеки, базовими елементами яких стали економічна та фінансова безпека.

Ступінь розробки наукової проблеми. Різні аспекти формування механізму економічної безпеки досліджували такі вчені, як І. Аніщенко, О.Ареф'єва, С. Арженовский, І. Бланк, О. Баженова, А. Базилюк, Д. Белл, К.Волошук, С. Васильчак, Д. Васильківський, Т. Васильців, Д. Воронков, В.Геєц, Д. Доманчук, В. Іванишин, Г. Іващенко, М. Кизим, Г. Клейнер, Т.Клебанова, Л. Лояк, Ю. Лисенко, М. Місюк, С. Міщенко, В. Рудик, Р. Руденский, Є. Складар, А. Стельмащук, А. Судоплатов, А. Спірідонов, Е. Олейніков, К. Половнев, Л. Прокопчук, С. Лекарев, В. Пирумов, В. Похилук, І.Отенко, А. Чикуркова, О. Черняк, І. Ясінецька.

Методичні основи оцінювання економічної безпеки України містяться в працях таких вчених як: В. Геєць, М. Єрмошенко, З. Варналій, Ю.

Харазішвілі, О. Власюк, Д. Буркальцева, О. Сасенко, С. Бару, Т. Вуд, Жан І. Матчлер, Дж. Шамер, Б. Сак, Н. Джемсон та багато інших.

Метою даного дослідження є комплексне розкриття умов та факторів впливу на національну безпеку України у вимірі глобальних викликів. Означена мета передбачає вивчення таких науково-дослідницьких **завдань**:

- виявити теоретичні та методичні підходи до дослідження національної економічної безпеки держав із економікою відкритого типу;
- проаналізувати стан національної економічної безпеки України в сучасних умовах;
- розробити пропозиції щодо забезпечення національної економічної безпеки України в умовах глобальних викликів.

Об'єктом даного дослідження є процес забезпечення національної економічної безпеки країн з відкритою економікою. Відповідно **предметом** дослідження виступає механізм протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам національній економічній безпеці України в умовах глобальних викликів.

Методи дослідження. Теоретико-методологічним підґрунтям роботи стали загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу та синтезу, порівняння та узагальнення, індукції та дедукції – для дослідження підходів щодо сутності та ознак економічної безпеки держав (п. 1.1), для систематизації методичних підходів до оцінки рівня забезпеченості економічного суверенітету (п. 1.2), системно-структурний аналіз економічних процесів та явищ – для дослідження механізму впливу глобальних факторів на економічну безпеку України (п. 2.1), виявлення наднаціональної компоненти в посиленні регуляторної спроможності держав у протидії глобальній дестабілізації через міжнародні механізми співпраці (підрозділ 3.1); статистичні та економіко-математичні методи – для встановлення динаміки основних макроекономічних показників розвитку України за критеріями безпеки та прогнозування безпекових економічних параметрів України (пп. 2.2, 3.2.). Обробку даних здійснено з використанням програмного забезпечення Microsoft Excel, SPSS Statistics.

Джерельну базу становлять монографічні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених-економістів; чинні нормативно-правові акти, офіційні публікації та статистичні матеріали Державної служби статистики України, аналітичні звіти міжнародних організацій (Всесвітнього економічного форуму, Всесвітньої асоціації виробників сталі, МВФ, СОТ, Світового Банку), комісій ООН (ЮНКТАД), а також органів ЄС; результати наукових досліджень Київського національного торговельно - економічного університету; Інтернет-ресурси.

Апробація роботи. Робота пройшла апробацію шляхом підготовки до друку та публікації статті *Власенко В. Методичний інструментарій оцінювання рівня економічної безпеки держав // Міжнародна економіка: зб. наук. ст. студ. денної форми навчання. відп. ред. Г.В. Дугінець – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 321 с.*

Структура роботи. Структурно дана дослідницька робота складається зі вступу, 3 розділів, які містять у своєму складі підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВ

1.1. Порівняльний аналіз підходів щодо змісту та складових національної безпеки держав із економікою відкритого типу

Найбільш узагальнена та логічна характеристика економічної безпеки містить три найважливіші елементи:

– економічна незалежність, яка в сучасних умовах означає здатність держави здійснювати контроль над національними ресурсами, досягнення такого рівня ефективності виробництва та якості продукції, яка могла б забезпечити її конкурентоспроможність та забезпечити рівну участь у світовій торгівлі;

– стабільність та стійкість національної економіки передбачає захист власності у всіх його формах, встановлення надійних умов та гарантій ділової активності, заборону факторів, здатних дестабілізувати ситуацію (жорстка політика, пов'язана з протидією незаконним захопленням компаній, зменшенням корупції в межах уряду, судовою системою та відповідною зовнішньоекономічною політикою);

– економічний прогрес, який передбачає створення сприятливого для бізнесу середовища для інвестицій та інновацій, постійну модернізацію виробництва, державну підтримку стратегічних галузей, пошук нових напрямків діяльності, необхідних для стабільності та самозбереження національної економіки [51]. Пік інтересу до проблеми наукового осмислення економічної безпеки на Заході припадає на кінець 80-х – початок 90-х років минулого століття. Тоді одним із ключових завдань багатьох країн світу стало забезпечення національної економічної безпеки. Водночас і станом на другу половину 2010-х років значення економіки для національної безпеки є важливим для наукових досліджень (М. Шамеєр [56] та ін.).

Розглянувши генезу та еволюцію поняття «економічної безпеки» у світовому масштабі, можна виділити найважливіші дати та періоди (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Еволюція поняття «економічна безпека» на рівні наукової та експертної думки

Роки	Визначення поняття «економічна безпека»
1904	Президент США Теодор Рузвельт вводить поняття «національна безпека»
30-ті	Світова криза, економічна безпека стала предметом дослідження
60-ті	Розпад колоніальної системи. Формування концепції економічної безпеки
70-ті	Економічна безпека розглядається як важлива складова національної безпеки
1985	40-а сесія Генеральної асамблеї ООН, ухвалення резолюції «Міжнародна економічна безпека»
1987 рік	42-а сесія Генеральної асамблеї ООН, прийнято «Концепцію міжнародної економічної безпеки»
90-ті роки	Економічна безпека розглядається як критерій захищеності інформаційних ресурсів
1991-1997	Забезпечення умов збереження своїх комерційних таємниць, інтелектуальної власності і інше
1998-1999	Захищеність діяльності економіки від негативних впливів зовнішнього середовища
1999-2001	Розгляд економічної безпеки з позиції окремих аспектів фінансово-економічної діяльності країни та її економічних суб'єктів
1999-2002	Виділення функціональних складових економічної безпеки
2002-2005	Економічна безпека держави ототожнюється з ефективним її функціонуванням
2005 - сьогодні	Робляться спроби розглянути економічну безпеку залежно від галузевої належності. Розгляд економічної безпеки через призму антикризового управління на різних рівнях

Джерело: складено автором на основі: [3; 5; 25]

Підходи до тлумачення економічної безпеки України в умовах глобалізації систематизовано нами та наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Підходи до тлумачення економічної безпеки держави в умовах глобалізації

№ п/п	Дефініція	Значення або сутнісні характеристики	Автор / Джерело
1.	Економічна безпека – сукупність умов, за яких зберігається спроможність країни ефективно захищати свої економічні інтереси.	Економічна безпека має задовольняти у довгостроковому режимі потреби суспільства і держави; генерувати інноваційні зрушення в економіці задля стабільного економічного розвитку; протистояти зовнішнім економічним загрозам та використовувати національні конкурентні переваги у МПП	Національний інститут проблем міжнародної безпеки РНБО України [23]

3.	Економічна безпека – головний критерій оцінки ефективності державної політики і діяльності владних структур під час реформування й розвитку економічної системи держави	Механізм забезпечення економічної безпеки держави визначає сукупність організаційної структури, методів, технологій та інструментів, завдяки якій має забезпечуватися економічна безпека	М. Єрмошенко [14, с. 34-37]
4.	Економічна безпека – це комплексна система, що створюється завдяки виконанню визначеної кількості дій	Економічна безпека має такі напрями: демографічний, екологічний, ресурсний, продовольчий, енергетичний, інформаційний та інші. Економічна безпека має як власний об'єкт вивчення – економічну систему країни, так і об'єкти, що знаходяться на перетині та у взаємному інтегруванні з іншими можливими сферами діяльності держави: воєнною, соціальною, політичною, інформаційною тощо	Д. Сидоренко-Стеценко [34]
4.	Економічна безпека є наріжним каменем національної безпеки і визначає добробут суспільства і окремих домогосподарств	Базовим методом визначення рівня економічної безпеки є задіяння ряду індексів, які вказують на стабільність / нестабільність економіки	Джейкоб С. Хакер [50]
5.	Економічна безпека включає 3 головних компоненти – економічна незалежність, стабільність та стійкість національної економіки, економічний прогрес	Економічна незалежність за сучасних умов означає здатність держави здійснювати контроль над національними ресурсами. Стабільність та стійкість національної економіки передбачає захист власності у всіх його формах. Економічний прогрес передбачає створення сприятливого для бізнесу середовища для інвестицій та інновацій	Ніколас Джемсон [54]

6.	Економічна безпека передбачає насамперед фінансову й соціальну стабільність.	Соціальні індикатори економічної безпеки мають на увазі визначення: рівня доходів, рівня споживчого попиту, рівня пенсійного забезпечення, рівня роздрібних продаж	Мютслер Д.Е. [53]
7.	Рівень економічної безпеки є різний в економічно розвинених державах і в державах з перехідною економікою	1991 рік став поворотним для багатьох держав з перехідною економікою (таких як Індія). Водночас багато нових націй, що утворися у середині ХХ століття, у період після 1991 року увійшли у стан перманентної кризи	Бару Санджая [47]
8.	Економічна безпека безпосередньо залежить від рівня фінансової безпеки, а та значною мірою визначається рівнем монетарної політики	Враховуючи масштаби збоїв у фінансовій системі на початку ХХІ століття, зміни у грошово-кредитній та монетарній політиці самі по собі не могли запобігти рецесії або викликати швидкий економічний ріст. Вагомим фактором при цьому є рух інвесторів до ліквідності й безпеки.	Дональд Кьон, Брайан Сак [52]
9.	Систематичні пробіли в економічних і демографічних даних не тільки приводять дослідників до заниження широкого спектра, що призводить до нерівності, але й до їхнього активного загострення.	Стан економічної безпеки у глобальному вимірі погіршує те, що корпорації й ультра-заможні особи прагнуть до ще більшої складності й непрозорості у своїх фінансових справах	А.Кобхам [58]
10.	Економічна безпека залежить не лише від фінансів, промисловості й торгівлі, але й від ряду природно-кліматичних факторів	Автор дослідження вивчає національний досвід Нової Зеландії. Він стверджує, що для більшості новозеландців значний ризик для національної безпеки представляє непередбачуваність катастрофічної гідрологічної, геологічної або геофізичної події.	Тім Вууд [59]

Джерело: складено автором на основі: [14; 23; 34; 47; 52; 53; 54; 58; 59]

Підсумовуючи ці та інші визначення, слід вказати, що економічна безпека – це створені державою та її органами умови, гарантії забезпечення недоторканності власності, майна, недопущення економічних збитків, захист економічних інтересів суб'єктів підприємницької і неприбуткової діяльності від можливих внутрідержавних чи зовнішніх загроз або посягань. Економічною безпекою також є організований державний чи внутрівідомчий захист відтоку або позбавлення конфіденційності, секретної економічної інформації.

Таким чином, економічну безпеку необхідно розглядати як базову складову національної безпеки, її фундамент і матеріальну основу і, разом з тим, як взаємопов'язану систему певних рівнів (Додаток А). Це означає, що стан національної безпеки держави залежить від життєздатності економіки, її ефективності, мобільності, конкурентоспроможності. Забезпечення економічної безпеки є виключною прерогативою держави [11, с. 90].

Об'єктами національної економічної безпеки є держава, суспільство, домогосподарство, окремі громадяни, підприємства, установи, організації, окремі території, а також основні елементи економічної безпеки та економічна система в цілому.

Одночасно держава є не тільки об'єктом, а й основним суб'єктом економічної безпеки і здійснює свої функції у цій сфері через органи законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Разом з тим, це не виключає участі громадян та їх об'єднань у підтриманні економічної безпеки. Більше того, такі дії мають всіляко заохочуватися державою. Нагадаємо, в Конституції України чітко зазначено, що забезпечення економічної безпеки є найважливішою функцією держави і справою всього українського народу. Однак активна участь громадянина у забезпеченні економічної безпеки неможлива без усвідомлення ним важливості цієї державної справи і прояву активної життєвої позиції.

Першочергове значення при створенні та забезпеченні системи економічної безпеки як складової цілісної системи національної безпеки

держави має визначення національних економічних інтересів. Адже саме від цього залежить вироблення ефективних засобів їх реалізації і захисту, а розробка концепції і стратегії забезпечення економічної безпеки завжди спирається на довгострокові національні економічні інтереси.

Національні економічні інтереси – життєво важливі матеріальні, інтелектуальні цінності, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує економічний суверенітет держави, її незалежність у розробці економічної політики та реалізації управлінських рішень, стійкість національної економіки, її відтворення та прогресивний розвиток.

Для проведення аналітичної та прогностичної діяльності відповідні державні органи повинні визначати національні економічні інтереси, досліджувати їх взаємодію, співвідношення пріоритетності тощо. Можна застосовувати класифікацію національних економічних інтересів, що зображена у додатку Б.

Отже, сутність економічної безпеки визначається як стан економіки і інститутів влади, за яким забезпечений гарантований захист національних інтересів, соціальна направленість політики, достатній оборонний потенціал навіть при несприятливих умовах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів.

Економічна безпека - це не тільки захищеність національних інтересів, але й готовність і здатність інститутів влади створювати механізми реалізації та захисту національних інтересів розвитку вітчизняної економіки, підтримки соціально-політичної стабільності. Як і у випадку із загальною дефініцією поняття «національна безпека», необхідно розрізняти наступні рівні економічної безпеки: міжнародна (глобальна і регіональна), національна, локальна (регіональна або галузева всередині країни) і приватна (підприємства та особи).

1.2. Методичний інструментарій оцінювання рівня економічної безпеки держав

Наразі серед учених відсутній єдиний методологічний підхід до забезпечення економічної безпеки країни, тому прийняті методичні рекомендації вимагають удосконалення методів оцінювання економічної безпеки.

З метою визначення рівня національної економічної безпеки як одного з основних складників національної безпеки держави важливо правильно визначити методологічні підходи для надання оцінки забезпечення економічної безпеки. Це передбачає вивчення як економічної літератури, так і законодавчих актів, які б дозволили виявити та розкрити єдиний підхід до методики оцінювання рівня економічної безпеки країни.

Запропонований на законодавчому рівні методичний підхід до розрахунку рівня економічної безпеки України відповідає методичним рекомендаціям № 1277 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» (затверджених Міністерством економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року) [31]. У наведених методичних рекомендаціях методологічні підходи базуються на чітко обґрунтованих методах відбору індикаторів економічної безпеки, з урахуванням національних характеристик, притаманних нашій країні. Наведені методичні підходи включають комплексний системний аналіз індикаторів економічної безпеки України із виявленням потенційних можливих загроз.

Загалом визначені методичні підходи до забезпечення економічної безпеки за методичними рекомендаціями № 1277 є основою для використання отриманих даних відповідними органами та установами в межах повноважень, проте вони остаточні. Наведений перелік може доповнюватися за окремими складниками і уточнюватися окремими додатковими індикаторами для кожного окремого складника економічної

безпеки (інтегрального індексу економічної безпеки України) залежно від цілей дослідження.

У цілому дослідження існуючих підходів до формування складових безпеки дозволяють виокремити три її складові:

– економічна незалежність і самостійність, яка передбачає потенційні можливості держави здійснювати контроль над своїми ресурсами, ефективно використовувати національні конкурентні переваги у міжнародних торговельних операціях;

– стійкість і надійність економічної системи, яка забезпечує рівні умови для ведення підприємницької діяльності усім суб'єктам господарювання та захищати національні економічні інтереси;

– потенціал розвитку, що передбачає здатність до інноваційного розвитку, використовуючи інтелектуальний і трудовий потенціал країни.

Високий рівень економічної безпеки є свідченням ефективної державної політики, яка заснована на ситуаційному і системному підходах до вивчення внутрішніх та зовнішніх загроз. Така політика уможливорює процеси виходу з кризи, реалізацію інструментів механізму управління економічною ситуацією, адекватну дію механізму соціального захисту населення.

Головним підходом до оцінки поточного стану (рівня) економічної безпеки держави є індикативний аналіз. На його основі визначаються відповідні індикатори, рівень яких дозволяє характеризувати рівень загроз для економічної безпеки, їх кількісно оцінити, визначити критичні сфери та складові. Показник економічної безпеки – це виражена числом характеристика відповідної властивості економічного об'єкта чи процесу. Такі показники виступають вихідними даними для формування та розрахунку індикаторів рівня економічної безпеки держави.

У методичних рекомендаціях [11] оцінка рівня економічної безпеки проводиться на основі розрахунку системи інтегральних індикаторів, інтерпретація якого проводиться відповідно до оптимального, задовільного,

незадовільного, небезпечного та критичного рівнів показників/індикаторів економічної безпеки [8].

Алгоритм розрахунку його рівня передбачає наступні етапи:

- 1) формування множини (переліку) індикаторів;
- 2) визначення характеристичних значень індикаторів;
- 3) нормування індикаторів;
- 4) визначення вагових коефіцієнтів;
- 5) розрахунок інтегральних індексів за окремими сферами економіки та інтегрального індексу економічної безпеки в цілому.

Формування множини (переліку) індикаторів здійснюється за принципами репрезентативності (включені найбільш суттєві показники, що впливають на рівень економічної безпеки держави), достовірності (адекватно відображають стан складової безпеки) та інформаційної доступності (під час розрахунку використовуються офіційні статистичні дані та публічні експертні оцінки). Додатковими принципами відбору таких індикаторів експертами пропонуються також принципи системності, комплексності, ієрархічності, адекватності, однозначності, безперервності [8; 46].

Розрахунок інтегральних індексів за окремими сферами економіки та інтегрального індексу економічної безпеки в цілому. Інтегральний індекс економічної безпеки визначається ієрархічно: на нижньому рівні – індекси за окремими сферами економіки (зокрема фінансової безпеки, складовими якої є бюджетна, валютна, боргова безпеки тощо); на верхньому – узагальнений індекс.

Наведений перелік методів не є остаточним. Такі дослідники, як М. Небава, Ю. Харазішвілі, А. Сухоруков, Т. Крупельницька вважають, що у цьому процесі варто використовувати: метод сценарного аналізу, метод оптимізації, метод теорії гри, метод розпізнавання образів, методи теорії латентних систем, методи багатовимірного статистичного аналізу [27; 43]. Інші науковці виокремлюють зовсім інші методи для оцінювання рівня економічної безпеки держави [6; 43].

Вітчизняні вчені приділяють значну увагу дослідженню методологічних підходів до забезпечення економічної безпеки країни, проте єдиної думки серед науковців не існує (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Характеристики варіативних методів оцінювання рівня економічної безпеки

Методичний підхід	Характеристика
Індикаторний метод	Оцінювання рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання за допомогою системи так званих індикаторів. Індикатори розглядаються як порогові значення кількісних та якісних показників, які характеризують різні аспекти фінансово-господарського стану підприємства
Економіко-математичні методи	Математичне оцінювання рівня економічної безпеки держави здійснюється з урахуванням нелінійності економічних процесів на основі використання мультиплікативної форми інтегрального індексу, де коефіцієнти розраховуються методом «Головних компонент» пакету Статистика, заснованому на факторному аналізі та внеску кожного фактору до загальної дисперсії
Індикативний метод	Розрахунок найважливіших макроекономічних показників та їхнє порівняння з визначеними пороговими рівнями
Метод динамічного аналізу	Оцінювання темпів економічного зростання основних макроекономічних показників країни, враховуючи динаміку їхньої зміни
Метод комплексного аналізу показників економічної безпеки	Визначає потенційні загрози економічній безпеці в Україні для інтегрального оцінювання рівня її економічної безпеки
Метод розрахунку індексу економічної безпеки (ESI)	1) Пропонує просте визначення головного елемента безпеки – ступеня, при котрому індивіди несуть великі економічні короткострокові втрати без належного фінансового захисту. 2) Показує як можна використати панельні дані індивідуального економічного досвіду, замість даних опитування про цей досвід. 3) Об'єднує декілька ключових факторів, котрі впливають на економічну безпеку, в єдиний уніфікований індекс без об'єднання несумісних показників. 4) Дослідження забезпечують новий емпіричний аналіз різноманітного впливу економічних обставин на різні групи людей.

Джерело: сформовано автором на основі [24, с. 60; 50, р. 1]

Відповідно до наступного методичного підходу основними показниками економічної безпеки є:

– за виробничою складовою – темп зростання реального ВВП у розрахунку на одну особу, що відображає економічне зростання в країні;

– за ціновою складовою – дефлятор ВВП (температура інфляції), що характеризує вплив рівня цін на національну економіку.

Інтегральний показник економічної безпеки національної економіки за таким методичним підходом визначається як добуток двох часткових коефіцієнтів за виробничою і ціновою складовими за результатами попереднього розрахунку показників розвитку, стійкості та незалежності системи національної економіки [29].

До основних узагальнюючих самостійних індикаторів оцінки стану та рівня економічної безпеки держави відносяться:

- індикатор співставності економічного розвитку;
- індикатор порівняльної платоспроможності населення;
- індикатор покриття соціальних витрат заробітної платою;
- рівень тінізації економіки;
- експортна залежність економіки; імпортна залежність економіки;
- відношення сальдо ЗТО до ВВП;
- вагомість країни у світовому експорті;
- концентрація товарного експорту;
- концентрація товарного імпорту;
- географічна концентрація товарного експорту;
- географічна концентрація товарного імпорту;
- тривалість експортних операцій;
- привабливість інвестування; захищеність інтересів інвесторів [8].

Вітчизняні науковці пропонують оцінювати економічну безпеку України за допомогою індикаторів, що представлені 14 групами, які розраховуються на основі положень Концепції економічної безпеки України. На державному рівні пропонується методика оцінки економічної безпеки країни, яка ґрунтується на декількох синтетичних показниках.

На думку авторів [12], перелік даних показників повинен будуватися спираючись на національні інтереси окремої країни, на основі яких можна визначити порогові значення даних показників для кожної з економік світу. Підтвердженням цього є методологія Світового банку, яка передбачає розрахунок відповідних показників для конкретної країни, їх порівняння з

середньосвітовими значеннями та наступне ранжування за рівнем економічної безпеки (від допустимого рівня до катастрофічного). Крім того, Світовий банк обраховує ряд індексів, що мають безпосереднє відношення до економічної безпеки, зокрема індекс легкості ведення бізнесу тощо [17].

Інший методичний підхід визначення рівня економічної безпеки країни ґрунтується на експертній оцінці. Даний метод передбачає розрахунок інтегрального показника на основі використання системи індексів, що характеризують економічну безпеку національної економіки. Вагомість показників визначається експертами. Слід зазначити, що в даному підході також присутні різноманітні точки зору щодо використання синтетичних показників при розрахунку інтегрального індексу. На нашу думку, така оцінка рівня економічної безпеки носить суб'єктивний характер і не відображає якісний характер економічної безпеки.

Третій метод базується на кількісному визначенні економічної загрози для національної економіки. В основу даного підходу покладені принципи визначення відносин України з країнами світу. При цьому враховується система показників, що характеризують:

- ВВП країни, валовий національний доход;
- валовий національний наявний доход;
- валове національне заощадження;
- сальдо зовнішніх поточних операцій.

В цьому сенсі великого значення набуває інвестиційне забезпечення економічної безпеки країни, яке визначає особливості відтворення основного капіталу та мінімізує внутрішні економічні загрози.

Четвертий підхід передбачає застосування методів прикладної математики, що дозволяє будувати комплексні кількісні моделі, які описують стан національної економіки. Саме ці моделі можна використовувати в якості визначення порогових значень показників економічної безпеки країни. На нашу думку, даний підхід дозволяє всебічно оцінити взаємозалежність окремих показників рівня економічної безпеки країни та визначити напрями її підвищення.

Ретроспективний аналіз методичних підходів оцінки рівня економічної безпеки країни дозволяє зробити висновки:

- про різноманітність економічних показників, які використовуються при оцінці економічної безпеки;
- про неможливість використання єдиного інтегрованого показника для різних країн світу у зв'язку з конкретними їхніми національними інтересами;
- про значимість інвестиційного процесу як основного фактора визначення кількісної загрози економічній безпеці національної економіки;
- про пріоритетність математичних методів при оцінці рівня економічної безпеки;
- про необхідність комплексного застосування методів оцінки економічної безпеки національної економіки з метою покращення рівня прогнозування її розвитку та попередження економічних загроз [12].

Звертаючись до показників / індикаторів зовнішньоекономічної безпеки, слід зазначити про те, що для характеристики зовнішньоторговельного дисбалансу враховується вплив 6 чинників: експорт/імпорт товарів і послуг, експортна/імпортна квота, зовнішньоторговельне сальдо, коефіцієнт покриття імпорту експортом [42].

Для оцінювання впливу інвестиційно-фінансового дисбалансу можна включити 8 таких чинників як обсяг іноземних інвестицій у країну, валовий зовнішній борг країни, обсяг офіційних резервів, їх частка у ВВП, рівень доларизації грошового обігу, загальна грошова маса, коефіцієнт монетизації та офіційний валютний курс національної грошової одиниці.

З метою оцінювання впливу внутрішнього дисбалансу доцільно враховувати вагомість впливу 10 чинників, серед яких прямий вплив на ВВП справляють обсяг випуску в країні, обсяг проміжного і внутрішнього споживання, ефективність та результативність економіки, зворотний - інфляційні процеси, рівень безробіття, частка імпорту у споживанні, індекс корупції, затратомісткість економіки.

Для визначення рівня економічного суверенітету на початковому етапі пропонується 30 змінних, опис і вплив яких на ВВП країни як основного показника на макrorівні представлені у табл.1.4.

Таблиця 1.4

Вхідні змінні для побудови інтегрального індексу економічного суверенітету за каналами впливу

Назва змінної	Одиниці вимірювання	Очікуваний вплив на ВВП
Зовнішньоторговельний канал		
Експорт товарів і послуг	млн дол. США	Стимулятор
Експортна квота	%	Стимулятор
Імпорт товарів і послуг	млн дол.	Дестимулятор
Імпортна квота	%	Дестимулятор
Сальдо ЗТ	млн дол.	Стимулятор
Коефіцієнт покриття імпорту експортом	рази	Стимулятор
Інвестиційно-фінансовий канал		
Частка ПІІ в країну у ВВП	%	Стимулятор
Частка валового зовнішнього бору у ВВП	%	Дестимулятор
Офіційні резерви	%	Стимулятор
Частка офіційних резервів у ВВП	%	Стимулятор
Рівень доларизації	%	Дестимулятор
Загальна грошова маса	млн гр. од.	Дестимулятор
Коефіцієнт монетизації	%	Дестимулятор
Офіційний обмінний курс	гр.од. / дол.	Дестимулятор
Внутрішній канал		
Індекс цін споживачів	%	Дестимулятор
Рівень безробіття	%	Дестимулятор
Частка випуску у ВВП	%	Стимулятор
Ефективність економіки	рази	Стимулятор
Частка імпорту у споживанні	%	Дестимулятор
Індекс корупції	бали	Дестимулятор
Споживання проміжне	млн гр. од.	Стимулятор
Споживання внутрішнє, млн дол.	млн дол.	Стимулятор
Затратомісткість економіки	рази	Дестимулятор
Результативність економіки	рази	Стимулятор
Військово-політичний канал		
Наявність територіальних претензій	бали	Дестимулятор
Частка витрат на ОПК у ВВП	%	Стимулятор
Рівень делегітимізації та криміналізації державних структур.	бали	Дестимулятор
Рівень впливу апарату державної безпеки як «держави в державі»	бали	Дестимулятор
Рівень впливу групових та / або кланових еліт	бали	Дестимулятор
Ступінь втручання інших держав або зовнішніх політичних суб'єктів.	бали	Дестимулятор

Джерело: складено автором на основі: [42]

Вектори їх впливу можуть бути різноспрямованими: є індикатори, збільшення яких бажане та має прямий вплив на ВВП (стимулятори), інші - зменшення яких бажане та має обернений вплив на ВВП (дестимулятори).

Зокрема, рівень доларизації відбиває рівень недовіри до національної валюти, має тенденцію до збільшення при зростанні інфляції, а також відзначається зворотним впливом на обсяг ВВП країни.

Розглянемо низку економіко-математичних методів, які дають можливість розрахувати кількісні параметри (коефіцієнти) глобалізаційного виміру безпеки за її складовими. Це, зокрема, т.зв. модель періоду, що ґрунтується на залежності індексу економічної безпеки та індексів її складових у глобалізаційних вимірах: $IEB = f(IGBt, IIBt, IIBt, IGKt)$ для окремих періодів часу ($t = 2010, \dots, 2020$ pp.). Ця модель ґрунтується на модифікованому підході, що разом з реальною (фактичною) інформацією включає також додаткову (умовну), яка кількісно відображає змістовні особливості процесів, що відбуваються з економічною безпекою в умовах розвитку глобалізації.

Модель розвитку за змістом і структурою будується на статистичних даних розвитку держави і ґрунтується на модифікованому стохастичному підході, що поєднується з оцінкою дії факторів безпеки з урахуванням не лише їх кількісної дії, але й притаманного їм змістовного впливу. Модель розвитку складається із трьох компонент. Першим є залежність $IEB = f(t)$, де стан безпеки пов'язується із фактором часу як певним цифровим індексом. Другий компонент – залежності $IEB = f(IGB, t)$, $IEB = f(IIB, t)$, $IEB = f(IIB, t)$, $IEB = f(IGK, t)$, де стан безпеки послідовно пов'язується із відповідним змінним генетичним фактором безпеки і часу. Третім компонентом моделі розвитку є параметрична модель безпеки, що досягається через пряме управління економічною безпекою з урахуванням глобалізаційних факторів. Параметрична модель безпеки послідовно пов'язує всі чинники, що формують стан економічної безпеки держави в умовах глобалізації [7].

Нормалізація показників економічної безпеки передбачає таку систему її вимірів, за якою оптимальному значенню відповідає 1, що аналогічно 100%, а нижньою межею є 0 (відповідно 0%) – рівень небезпеки, відсутності безпеки, та передбачає поділ індикаторів економічної безпеки на стимулятори та дестимулятори. До стимуляторів відносять показники, кількісне зростання яких обумовлює підвищення рівня економічної безпеки, до дестимуляторів – ті, збільшення яких негативно впливає на економічну безпеку. Для розрахунку показників стимуляторів використовується формула

$$X_j = \frac{a_j}{a_e} \text{ за умови, що } a_j < a_e;$$

для дестимуляторів формула $X_j = \frac{a_e}{a_j}$ за умови, що $a_j > a_e$,

де X_j – стандартизований показник стану економічної безпеки;

a_j – показник стану економічної безпеки;

a_e – пороговий показник економічної безпеки.

Для виміру концентрації прямих іноземних інвестицій, як ключового індикатора рівня впливу глобалізації на економічну безпеку використовується індекс концентрації Херфіндала-Хіршмана, що розраховується за формулою:

$$Ha = \left[\frac{FDI_1}{\sum_{i=1}^n FDI_i} \right]^2 + \left[\frac{FDI_2}{\sum_{i=1}^n FDI_i} \right]^2 + \dots + \left[\frac{FDI_n}{\sum_{i=1}^n FDI_i} \right]^2 = \sum_{i=1}^n \left[\frac{FDI_i}{\sum_{i=1}^n FDI_i} \right]^2,$$

де FDI_i – обсяг прямих іноземних інвестицій держави (a) в кожен зарубіжну державу (i) та в усі зарубіжні країни разом (n) [7, с. 53].

Серед вимірів фінансової інтеграції доцільно виокремити кількісні показники фінансової глобалізації (volume-based indicators) і ті, що базуються на цінах фінансових ресурсів (price-based indicators). До найбільш поширених кількісних показників фінансової глобалізації відносять індекс відкритості фінансової системи, що розраховується за формулою:

$$GPCI + \frac{GPCO}{GDP} \times 100\% ,$$

де GPCI і GPCO – відповідно валовий дохід і валові витрати приватного капіталу (gross private capital inflows and gross private capital outflows);

GDP ~ ВВП.

Загальна формула індексу глобалізації враховує положення індикаторів вихідного положення та додаткових індикаторів і розраховується на основі базових показників за формулою:

$$GINDEX_n = \sum_{j=1}^j \omega_j \left(\sum_{m=1}^M \omega_m \left(\frac{X_{j\min} - X_j^{\min}}{X_j^{\max} - X_j^{\min}} \right) \right) ,$$

де m і j – змінні всередині компонент і між ними;

ω_m – вага кожної змінної в складі компонента;

ω_j – вага кожного компонента [7, с. 54].

Крім того, у дослідженні економічної безпеки використовуються такі типи прогнозування:

– прогнозування, що ґрунтується на творчому баченні майбутнього і є непоганим доповненням до виважених, обґрунтованих кількісних прогнозів; (це в основному дозволило проаналізувати доцільність розвитку економічної безпеки).

– пошукове – передбачає здійснення наукового прогнозування від теперішнього стану до майбутнього. Тобто для початку беремо за основу інформацію, яка на даний момент є в наявності, і поступово окреслюємо розвиток певних процесів і явищ у майбутньому (дало змогу обґрунтувати дійсний стан та подальший розвиток системи економічної безпеки);

– нормативне прогнозування – передбачає визначення та вивчення узагальнених раніше завдань та окреслення стратегічних орієнтирів, направлених на майбутнє із обов'язковим оцінюванням наступних подій;

(стало основою при обґрунтуванні розвитку перспективних аспектів економічної безпеки).

З метою прийняття державними органами обґрунтованих рішень необхідний моніторинг індикаторів (показників) економічної безпеки, який передбачає перш за все фактичне відстеження, аналіз і прогнозування найважливіших груп економічних показників.

Ефективність комбінованого застосування різних якісних та кількісних методів знайшла своє підтвердження на практиці. Проте стало очевидним, що великі проекти, присвячені вибору економічних пріоритетів в умовах глобалізації, вимагають нових підходів, які забезпечують отримання об'єктивних оцінок, заснованих на кількісному аналізі емпіричних даних – статистичних індикаторів, патентної статистики, бібліометричної інформації. У зв'язку з цим зазнала змін ідея «трикутника Форсайт». У роботах американських вчених І. Майлс та Р. Поппера запропоновано додати до нього ще одну вершину – доказовості і тим самим перетворити трикутник у ромб (Foresight Diamond) (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Ромб Форсайта

Джерело: складено автором на основі: [7]

Досвід розвинених країн показує, що не існує універсальної методики «Форсайт», вона не є статичною процедурою, а перебуває в постійному розвитку. Оскільки у Форсайті найбільше значення має процес, а не остаточний результат, то й відсутні чіткі показники його ефективності. Кожна країна адаптує цей підхід до своїх умов з урахуванням національних інтересів, використовуючи різні методики прогнозування майбутнього.

Розглянувши можливі додаткові методи оцінювання рівня економічної безпеки країни, доцільно поділити думку вчених, що більш точними є економіко-математичні методи. Також ці методи оцінювання загального рівня економічної безпеки підприємства, на відміну від попереднього, є більш ґрунтовними [6].

Для оцінки економічної безпеки потрібен відповідальний інструмент. Критерій, інтегральний показник економічної безпеки на мікрорівні (підприємство) повинен задовольняти таким умовам:

- наявність чітких фіксованих меж;
- зіставність різночасових оцінок рівня економічної безпеки одного підприємства, а також підприємств різних галузей;
- простота і доступність методики розрахунку, яка ґрунтується на наявних облікових даних, її універсальність.

Управління процесом розробки механізму формування економічної безпеки підприємства неможливе без науково-обґрунтованої оцінки рівня економічної безпеки, наявних і потенційних загроз та перспектив розвитку. Методичні підходи щодо такої оцінки повинні бути розроблені та впровадженні в аналітичну роботу підприємства для підвищення ефективності прийнятих рішень на всіх рівнях управління.

Часто процес економічної оцінки ототожнюють з економічною діагностикою, що є виправданим з огляду на їх призначення, оскільки за результатами оцінки зазвичай ставиться «діагноз» та розробляються відповідні заходи щодо «лікування» об'єкта оцінки.

Таким чином, застосування вищезазначеної методики дослідження дозволяє здійснити аналіз економічної безпеки України в умовах трансформації багатьох процесів, виявити основні тенденції і закономірності їх розвитку.

Планування у сферах національної безпеки, у т.ч. економічної безпеки, поділяється на довгострокове (понад п'ять років), середньострокове (до п'яти років) та короткострокове (до трьох років)» [15].

Отже, підґрунтя підвищення ефективності управління і стратегічна мета гарантування економічної безпеки в цілому полягають у створенні відповідних інституціональних та правових умов для сталого економічного розвитку держави, збереження економічного суверенітету, успішного протистояння впливу глобалізаційним викликам і загрозам на основі достатньої забезпеченості необхідними ресурсами.

Висновки до розділу I

Узагальнення нами підходів вітчизняних та зарубіжних науковців щодо визначення безпеки як базового поняття дозволяє ідентифікувати його як режим, при якому кожен суб'єкт знаходиться в статусі надійної захищеності і не підлягає негативному впливу будь-яких факторів. У широкому науковому розумінні під безпекою розуміється захищеність природно-фізіологічних, соціально-економічних, ідеально-духовних та ситуативних потреб у ресурсах, технологіях, інформації та моральних ідеалах, необхідних для життєдіяльності та розвитку населення.

Систематизація методичного інструментарію щодо оцінювання рівня загроз економічній безпеці держав із відкритою економікою засвідчила, що в Україні на державному рівні діагностика економічної безпеки як фундаментальної основи національної безпеки держави здійснюється Міністерством економічного розвитку і торгівлі України за Методичними

рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженими наказом Мінекономрозвитку України від 29.10.2013 р. No 1277.

Основи комплексного реформування системи забезпечення національної безпеки та створення ефективного сектору безпеки і оборони України, а також проведення якісно нової державної політики, спрямованої на ефективний захист національних інтересів в економічній, соціальній, гуманітарній та інших сферах, закладає Стратегія національної безпеки України 2020 р.

Ускладнення методичного інструментарію оцінювання рівня економічної безпеки держав зумовлено ускладненням функцій держави в XXI столітті. Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання також входить до складових економічної безпеки.

Успішність чи неуспішність цієї моделі, здатність взаємодіяти з іншими акторами економічного життя як в окремому регіоні, так і у світі в цілому, – фактори, що визначають рівень розвитку держави, конкурентоспроможність галузей виробництва чи окремих підприємств та, найголовніше, – рівень життя людини, – громадянина цієї держави.

У нинішніх умовах глобальних потрясінь та структурних перетворень є вкрай необхідним переглянути показники та методи, котрі визначають рівень економічної безпеки держави. Слід виробити єдиний метод оцінювання, котрий буде враховувати найбільш важливі фактори впливу на економічну безпеку, в тому числі враховувати інтеграційні прагнення України. Майбутні дослідження мають ґрунтуватися на виробленні комплексного оцінювання економічної безпеки регіонів країни, що дозволить сформулювати раціональні стратегії розвитку для цих регіонів. Слід зауважити, що нинішня система індикаторів інтегрального індексу базується на показниках торгівлі та фінансової безпеки, а не реального сектора економіки, котрий впливає на практично всі торгові та фінансові показники.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1. Оцінка факторів впливу глобального середовища на економічну безпеку України

Якщо донедавна питання економічної безпеки пов'язувалися із впливом лише внутрішніх факторів, то сьогодні основними загрозами формування прийняттого рівня безпеки вважаються зовнішні загрози, до яких належать нерівномірність економічного розвитку міжнародного економічного простору, низький рівень конкурентоспроможності національної економіки тощо.

Сьогодні, в умовах глобальної економічної кризи, формуються нові співвідношення в ієрархічній декомпозиції економічної безпеки, тобто: глобальної, міжнародної, національної, регіональної економічної її складових.

Глобалізація – явище, яке достатньо повно заявило про себе в останній третині ХХ ст., вона зруйнувала наші уявлення «про простір і час, про систему координат, відповідно до якої ми організовували реальність» [2], і виявилася у формуванні глобального економічного, фінансового, культурного, правового та політичного простору. Ці елементи глобального простору безпосередньо впливають на соціальну практику незалежно від місця географічного розташування, особливостей культури, мови, економіки та фінансів тієї або іншої країни. Отже, потрібно враховувати їх вплив на політичні процеси як в окремих країнах, так і в усьому світі.

Особливістю реалізації стратегічних завдань в умовах глобалізації економіки є висока динамічність глобалізаційних процесів. Тому проблемою реалізації системи стратегічних завдань (що складається зі стратегічного плану і завдань та відповідного контролінгу т.зв. слабких сигналів – незначних змін у системі, природа яких невідома) є її інтеграція в економічні реалії міжнародного економічного простору.

Відповідно до досліджень ряду іноземних аналітичних центрів, розвитку світової економіки наразі притаманний ряд системних негативних явищ, які поступово формують передумови для нової кризової фази (орієнтовно у першій половині 2020-х років), зокрема:

- збереження можливостей для неконтрольованих міжринкових перетоків спекулятивного капіталу в рамках ліберальної системи міжнародних фінансів;
- динамічне зростання світового сукупного боргу (орієнтовно у 3,3 рази перевищує обсяг глобального ВВП);
- поширення торговельного протекціонізму;
- цінова волатильність на міжнародних товарних ринках;
- зростаюча соціально-майнова нерівність, поширення безробіття, старіння населення у країнах з високим рівнем доходів тощо [57].

Загалом станом на сьогодні можна виокремити такі зовнішні фактори впливу зовнішнього середовища на економічну безпеку України:

Ймовірні:

- глобальна фінансова криза, спричинена низкою факторів (т.зв. «коронокризою», розбалансуванням системи державних фінансів у США, невирішеністю боргових проблем ряду країн ЄС тощо), які у сукупності можуть спричинити погіршення умов функціонування міжнародного ринку запозичень, що негативно позначиться на спроможності України рефінансувати свої зобов'язання;
- подальше зниження цін на продовольство і металопродукцію у світі (унаслідок фінансової кризи), що спричинить зниження експортних доходів українських агро- і металовиробників (проте, з іншого боку, стримуватиме споживчу інфляцію на продовольчі й промислові товари в Україні);
- збільшення витрат на обслуговування зовнішнього боргу нашої держави із досягненням у 2021-2022 рр. пікового обсягу виплат;
- продовження відтоку з України за кордон інтелектуального капіталу;
- поглиблення від'ємної динаміки морських перевезень України через

агресивні дії РФ в Азовському морі / Керченській протоці.

Можливі:

- волатильність цін на енергетичні ресурси, насамперед нафту, що негативним чином позначиться на ціновій стабільності внутрішнього ринку нафтопродуктів;
- негативні природно-кліматичні зміни, які стримуватимуть розвиток вітчизняного агросектору у наступному маркетинговому році, що спричинить зниження частки сільського господарства у прирості ВВП;
- уповільнення економічного зростання в США та ЄС, що може спричинити певні обмеження у програмах інвестування й кредитування вітчизняної економіки з боку американських та європейських партнерів;
- призупинення адаптації України до економіко-правових норм ЄС, у т.ч. законодавства щодо прав інтелектуальної власності та санітарних і фітосанітарних питань.

Малоймовірні:

- погіршення суверенних рейтингів „трійкою” міжнародних рейтингових агентств у разі резонансної дії ряду негативних фінансових факторів, насамперед пов'язаних із дефолтними і девальваційними ризиками;
- значне погіршення умов праці / переведення коштів в Україну для трудових мігрантів з нашої країни закордоном, що матиме негативний вплив на внутрішній попит у нашій державі і стабільність курсу гривні;
- входження вітчизняної економіки у нову фазу рецесії внаслідок соціально-політичної кризи, викликаній електоральним періодом (вибори до місцевих органів влади у жовтні 2020 р.).

У цій моделі вихідними положеннями для формування стратегічного плану є дія трьох компонент:

- динаміка змін зовнішнього та внутрішнього середовища, що відображає спонтанну самоорганізацію системи, яка інтегрована у глобальний простір;

– динаміка управлінських підходів – зміна в моделях управління, обумовлена трансформацією власне економічних моделей, переходом від адміністративно-командної системи управління до ринкової, а пізніше – до глобального ринку;

– орієнтири розвитку суспільства в глобальному середовищі є стратегічними напрямками національного громадянського суспільства, інтегрованого в міжнародну спільноту.

Механізм державного регулювання економічної безпеки формує та організує її систему, в якій пріоритетними є національні економічні інтереси.

Він включає всі формотворчі елементи, засоби здійснення та інструменти впливу держави у сфері гарантування економічної безпеки в умовах глобалізації (рис. 2.1).

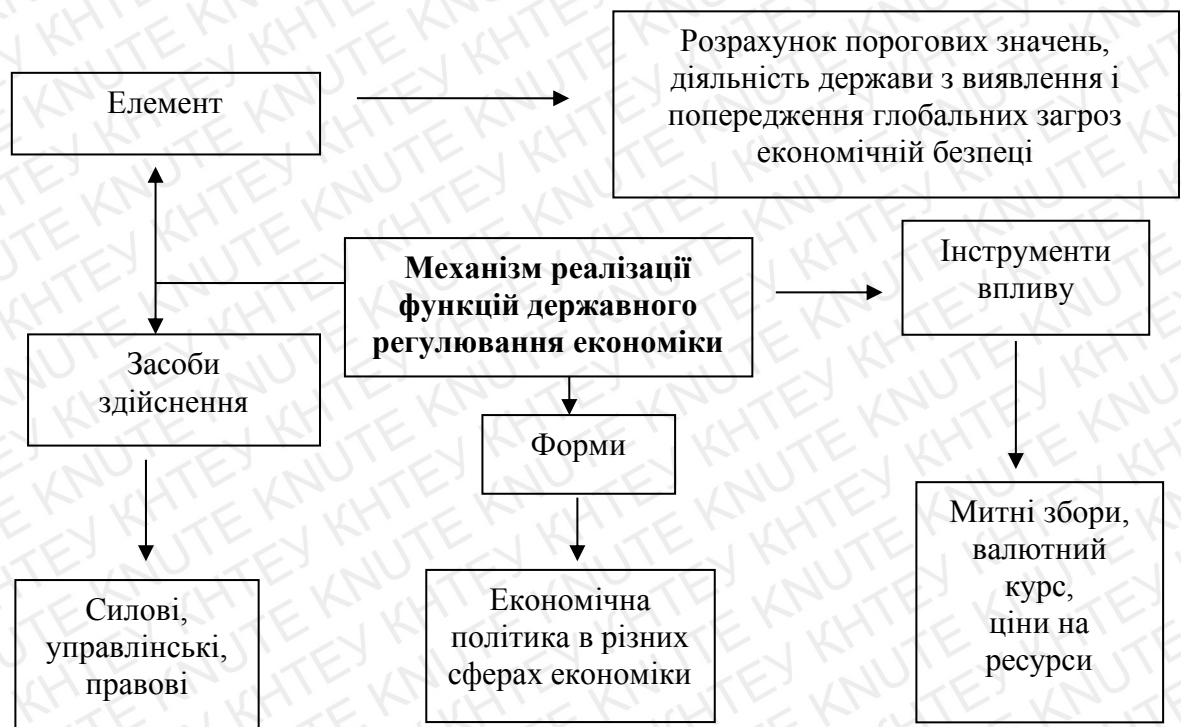

Рис. 2.1. Структура механізму реалізації державного регулювання економічної безпеки в Україні [7, с. 55]

Принцип упровадження такого механізму полягає в його універсальності та всеохоплюючому значенні стосовно діяльності держави у сфері економічної безпеки. Механізм реалізації функцій держави у сфері

економічної безпеки може здійснюватися різними шляхами, які сьогодні видаються найбільш ефективними для досягнення відповідної мети.

2.2. Розрахунок індикаторів рівня національної економічної безпеки

Будь-яка країна як держава, що активно інтегрується у світовий економічний простір, мусить об'єктивно оцінювати виклики та ризики глобалізації на основі аналізу показників індексів провідних рейтингових агентств. З'ясувавши місце і роль країни на світовому ринку можна чітко вибудувати стратегію забезпечення економічної безпеки в міжнародних вимірах (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Міжнародні індекси і ранги із безпековою складовою

№ п/п	Назва	Сфера, яку визначає рейтинг	Організатор дослідження	Профіль
1	Індекс глобальної конкурентноспроможності (Global Competitiveness Index, GCI та Business Competitiveness Index, BCI)	Економічний стан країн світу	Всесвітній економічний форум (Женева)	Широкий
2	Індекс економічної свободи	10 категорій економічної свободи: торгіву політику, податкове навантаження, ступінь втручання держави в економіку, інвестиційний клімат та ін.	The Heritage Foundation і The Wall Street Journal	Широкий
3	Індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП)	Бідність, грамотність, освіта, рівень життя населення країни	ООН	Широкий
4	Індекс сприйняття корупції	Стадія розвитку корупції	Міжнародна неурядова організація Тренсперенсі Інтернешнл	Спеціальний
5	Рейтинг глобалізації (Globalization Index)	Економічна інтеграція	Foreign Policy A.T. Kearney	Широкий

Завершення таблиці 2.1

6	Індекс зовнішніх і внутрішніх загроз	Економічна безпека	Московський державний інститут міжнародних відносин (МДІМВ)	Спеціальний
7	Індекс потенціалу міжнародного впливу	Економічний та політичний потенціал	Московський державний інститут міжнародних відносин (МДІМВ)	Широкий

Джерело: складено автором на основі: [49; 57]

Розглянемо окремі міжнародні економічні рейтинги України у динаміці – з 2014 по 2019 рр. (табл. 2.2):

Таблиця 2.2

Місце України у глобальних економічних рейтингах, 2014-2019 рр., місце

Рейтинг	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Інновації і технології						
Глобальний рейтинг інновацій	63	64	56	50	43	47
Рейтинг впровадження технологій	85	85	85	81	77	78
Рейтинг цифрової конкурентоспроможності	50	59	59	60	58	60
Бізнес та ринок праці						
Рейтинг легкості ведення бізнесу	112	96	83	80	76	71 (2020 р. – 64)
Рейтинг ринку праці	80	56	73	86	66	59
Економіка та фінанси						
Рейтинг глобальної конкурентоспроможності	76	79	85	81	83	85
Рейтинг макроекономічної стабільності	105	134	128	121	131	133
Рейтинг фінансової системи	107	121	130	120	117	136
Рейтинг економічної свободи	122	128	135	149	134	135
Доступ до стабільних валют	139	140	153	158	161	159
Свобода міжнародної торгівлі	102	104	131	116	115	100
Глобальний рейтинг конкурентоспроможності	49	60	59	60	59	54

Джерело: складено автором на основі: [49; 57]

Доцільно розглянути макроекономічні показники України, які виявляють уразливість нашої держави перед кризовими явищами у світовій економіці – а саме динаміку експортно-імпортних операцій, курс гривні до долара США, а також обсяг прямих зовнішніх інвестицій у вітчизняну економіку (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Макроекономічні індикатори України, що пов'язані із глобальним економічним середовищем (2015-2019 рр.) та досягнення ними безпекових рівнів

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Динаміка експорту з України, %	-13,2	-1,8	3,8	-1,3	6,7
Динаміка імпорту в Україну, %	-16,7	9,3	12,6	3,0	6,3
Сальдо зовнішньої торгівлі, \$ млрд.	-3,5	-6,9	-9,7	-12,7	-14,3
Курс гривні до долара США (на кінець року)	24,03	27,10	28,16	27,71	23,70
Находження прямих іноземних інвестицій, \$ млрд.	3,0	3,3	2,6	2,4	2,9
Зовнішній борг, \$ млрд.	118	113	115	115	122

Джерело: розроблено автором на основі [49]

Говорячи про досягнення певних безпекових рівнів, Таблиця 2.5 демонструє, на якому рівні знаходилися зазначені показники упродовж останніх 5 років (2015-2019 рр.):

Таблиця 2.5

Критерії рівня індикаторів економічної безпеки України в зовнішньоекономічному вимірі

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Коефіцієнт покриття експортом імпорту, разів	0,91 (небезпечний рівень)	0,83 (критичний рівень)	0,80 (критичний рівень)	0,77 (критичний рівень)	0,76 (критичний рівень)
Сальдо поточного рахунку платіжного балансу України, % ВВП	1,8 (оптимальний рівень)	-1,5 (оптимальний рівень)	-2,2 (оптимальний рівень)	-3,3 (задовільний рівень)	-0,9 (оптимальний рівень)

Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, %	79,1 (критичний рівень)	80,9 (критичний рівень)	71,8 (критичний рівень)	60,9 (критичний рівень)	50,3 (задовільний рівень)
Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	134,8 (критичний рівень)	122,0 (критичний рівень)	101,8 (критичний рівень)	87,5 (критичний рівень)	79,0 (критичний рівень)

Джерело: розроблено автором на основі на основі Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, відповідно до наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовт. 2013 р. № 1277 [49] [31]

Отже, виходячи із таблиці 2.5, більшість розглянутих зовнішніх індикаторів економічної безпеки нашої країни знаходиться на критичному рівні. Лише сальдо поточного рахунку перебуває на задовільному й оптимальному рівнях.

Загалом упродовж останніх 5 років у вітчизняній економіці були характерні такі тенденції, пов'язані із зовнішньоекономічними трендами і загрозами:

- поступове підвищення динаміки експорту з України (у період до початку т.зв. «коронокризи»), що стало наслідком поліпшення світової кон'юнктури на традиційні товарні групи вітчизняного експорту (метало- й агропродукція, продукція хімічної галузі);
- одночасне випередження темпів зростання імпорту над експортом, що супроводжувалося стрімким збільшенням від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі нашої країни;
- досить значною волатильністю курсу гривні до долара США (продовжувалася і у 2020 році ще з більшою амплітудою);
- приблизно рівними темпами надходження інвестицій з-за кордону в Україну. Водночас їх незначний обсяг свідчить про все ще недостатню привабливість вітчизняної економіки для західного капіталу;
- збільшенням абсолютних значень обсягу зовнішнього боргу.

У цілому зарубіжні аналітики та представники міжнародних фінансових організацій безпосередньо обумовлюють досягнення подальшого росту вітчизняної економіки з проведенням ряду структурних реформ, спрямованих на її «вестернізацію». Серед таких заходів, зокрема, виокремлюють: детінізацію й підвищення транспарентності економічних відносин, пенсійну та земельну реформи, активне проведення приватизації державних підприємств, завершення санації банківської системи, монетизацію комунальних субсидій для населення, оптимізацію управління державним боргом. Ці питання визначатимуть на найближчу перспективу порядок денний відносин України із західними партнерами, а рівень досягнутого українською стороною прогресу використовуватиметься як один з основних індикаторів можливості виділення нашій державі кредитної допомоги.

Висновки до розділу II

Таким чином, в умовах відкритої економіки, Україні, з одного боку, необхідно захищатися від зовнішніх загроз, з іншого боку – прагнути до отримання максимальної користі від зовнішньоекономічних відносин.

Глобальна конкуренція стимулює інноваційний розвиток окремих країн і, водночас, провокує нееквівалентний товарообмін і диференціацію країн за рівнем життя. Усе це вимагає вивчення питань забезпечення економічної безпеки. Зокрема, необхідні дослідження, що дозволяють обрати прийнятні для практичного використання показники економічної безпеки, розробити методичні прийоми визначення фактичних і порогових значень цих показників, зробити комплексну оцінку рівня економічної безпеки. Система показників має характеризувати всі - інвестиційну, інноваційну, енергетичну, фінансову та інші - складові економічної безпеки.

Механізм зміцнення економічної безпеки має базуватися на внутрішньосистемних характеристиках. Проведений аналіз та групування підходів до формування механізму зміцнення економічної безпеки на засадах системного та комплексного підходу показав, що він повинен формуватися під впливом політичних, макроекономічних, мезоекономічних, мікроекономічних, екологічних, науково-технічних, технологічних, юридичних, соціально-культурних, інформаційних, природно-техногенних, демографічних, морально-психологічних факторів та передбачати комплекс заходів й оперативну реалізацію передбачених дій на протидію існуючим та виникаючим загрозам через систему управління фінансовими відносинами шляхом використання набору принципів, важелів, інструментів, методів правового й інформаційного забезпечення за допомогою здійснення фінансових досліджень, які дозволяють досягти основні цілі певного економічного суб'єкту, або національної економіки у цілому.

Наразі вітчизняні вчені приділяють значну увагу дослідженню методологічних підходів до забезпечення економічної безпеки країни, проте

єдиної думки серед науковців не існує, тому питання потребує подальших досліджень.

Методичні рекомендації стосовно розрахунку рівня економічної безпеки України необхідно доповнити науковими дослідженнями щодо виявлення можливих загроз і можливостей, пов'язаних зі структурними змінами в національній економіці та інтеграційними прагненнями нашої держави, а також щодо забезпечення економічної безпеки кожного окремого регіону України з властивими їм показниками розвитку й окресленими методологічними підходами та їх узгодження з методологічними положеннями теорії економічної безпеки держави. Наведені напрями вдосконалення мають рекомендаційний характер та можуть бути використані в практиці забезпечення економічної безпеки України.

РОЗДІЛ III. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

3.1. Імплементация зарубіжних практик у вітчизняну систему оцінювання глобальних ризиків та загроз

Ефективне функціонування системи оцінювання ризиків і загроз є важливим елементом стратегічного планування та забезпечення національної стійкості. Такі системи називають національними, через те що вони функціонують на рівні держави, охоплюють процеси, які стосуються забезпечення безпеки держави, суспільства та кожного громадянина, а також засновані на широкій міжвідомчій взаємодії та співпраці.

Вітчизняними експертами проаналізований відповідний досвід Великої Британії й Нідерландів.

Таблиця 3.1

Зарубіжні практики оцінювання ризиків і загроз: досвід Великої Британії й Нідерландів

Велика Британія	Нідерланди
<ul style="list-style-type: none"> – Британський підхід передбачає застосування всеосяжного підходу до проведення оцінювання ризиків і загроз. Для цього підходу властиве об'єднання зусиль максимально широкого кола учасників зазначеного процесу на національному, регіональному та місцевому рівнях. – Національна оцінка ризиків (англ. National Risk Assessment) – процес комплексного оцінювання найбільших ризиків надзвичайних ситуацій національного масштабу (природного, техногенного, біологічного, соціального характеру), що можуть проявлятися протягом найближчих п'яти років. Національний реєстр ризиків публікується кожні два роки після оновлення результатів Національної оцінки ризиків. – За результатами Оцінки ризиків у сфері національної безпеки визначаються пріоритети державної політики у сфері національної безпеки та оборони, а також 	<ul style="list-style-type: none"> – Система Стратегії національної безпеки Нідерландів охоплює низку процесів, серед яких: аналіз безпекового середовища, оцінювання ризиків і загроз, визначення довгострокових тенденцій розвитку безпекової ситуації, оцінювання спроможностей. – Національний профіль ризиків (англ. National Risk Profile) – звіт, який містить комплексну оцінку ризиків і спроможностей держави. Методологія аналізу оцінювання ризиків і їх пріоритизації подібна до тієї, що використовується для Національної оцінки ризиків. Аналогічно до цього документа визначено такі основні групи ризиків: природні катастрофи, загрози суспільному здоров'ю та довкіллю, техногенні аварії, пошкодження критичної інфраструктури, кіберзагрози, злочинність, тероризм та екстремізм, фінансові й економічні загрози, геополітичні загрози. Ризики оцінюються як за критерієм імовірності,

національної стійкості. Передусім оцінюються загрози національній безпеці Великої Британії світового масштабу.

– Основними групами ризиків для Великої Британії є: надзвичайні ситуації природного походження/стихійні лиха (повені, пожежі, землетруси тощо); техногенні катастрофи; диверсії і терористичні акти (у т. ч. на об'єктах критичної інфраструктури, у місцях проведення масових публічних заходів тощо); соціальні ризики (захворювання людей і тварин, акції протесту, масові заворушення тощо).

– Завершення процесу національного оцінювання ризиків і загроз стає початком процесу оцінювання національних спроможностей, що здійснюється в рамках Огляду спроможностей у сфері національної безпеки.

– Основними критеріями для формування певних класів різномісних ризиків є такі:

- 1) наслідки;
- 2) імовірність;
- 3) ступінь невизначеності;
- 4) масштабність поширення наслідків надзвичайних ситуацій;
- 5) потенціал стійкості/опірності до ризиків;
- 6) здатність до відновлення після надзвичайної ситуації;
- 7) тривалість наслідків;
- 8) ступінь шкоди правам і свободам громадян, іміджу органів влади;
- 9) потенціал конфліктності у суспільстві (соціальні хвилювання, психологічні реакції тощо).

так і за впливом на ключові національні інтереси у сфері національної безпеки.

– Керівний комітет з питань національної безпеки визначає для Міжвідомчої робочої групи з питань національної безпеки пріоритетні ризики ключовим національним безпековим інтересам, стосовно яких необхідно розробити сценарії.

Міжвідомча робоча група з питань національної безпеки надає відповідні рекомендації Методичній робочій групі з питань національного оцінювання ризиків, а також доводить до відома Мережі вимоги щодо якості сценаріїв.

Методична робоча група з питань національного оцінювання ризиків має розробити або оновити методологію оцінювання ризиків і загроз з урахуванням отриманих рекомендацій.

– Комплекс заходів у рамках оцінювання ризиків і загроз завершується аналізом Стратегії національної безпеки Нідерландів у контексті її відповідності існуючим і майбутнім ризикам і загрозам. Міжвідомча робоча група з питань національної безпеки, взаємодіючи з профільними міністерствами та за погодженням із Керівним комітетом з питань національної безпеки, готує для уряду та парламенту Нідерландів доповіді щодо результатів оцінювання ризиків і спроможностей держави та розвитку національної стійкості, пропозиції щодо зміцнення національної безпеки і стійкості та рекомендації до нової редакції Стратегії національної безпеки.

Джерело: розроблено автором на основі [26, с. 7-25]

Загалом як у Великій Британії, так і в Нідерландах для національної системи оцінювання ризиків і загроз використовуються багатокритеріальний аналіз, сценарний підхід та методи на основі теорії ймовірності. Метод економетричного аналізу із застосуванням статистичних і математичних моделей використовується з метою розробки теоретичних ідей щодо розвитку стратегічного безпекового середовища та формування загроз,

перевірки наявних гіпотез та прогнозування тенденції майбутнього на основі історичних даних.

Застосовується також метод багатовимірних індексів - кількісний огляд явищ та надається оцінка ризиків на основі заздалегідь визначених багаточисельних показників-індикаторів, що їх характеризують. Вдаються й до методу структурованого цільового порівняння подій і ризиків, розвиток яких відбувається за певними закономірностями. Завдяки методам виявлення трендів розвитку небезпечних явищ та екстраполяції здійснюється ретроспективне їх відстеження для прогнозування прояву загрози у майбутньому. Крім того, досліджуються т. зв. «автономні явища», які розвиваються разом із розвитком людства та самі по собі не є небезпечними, але сприяють виникненню інших ризиків (зокрема, це світовий науково-технологічний прогрес, демографічні та соціальні процеси, зміни клімату та екології, міжнародно-економічні та міжнародно-політичні події).

Під час оцінювання та планування спроможностей закордоном (Велика Британія, Нідерланди) дотримуються принципу досягнення належних ефектів зниження ризиків за оптимально можливих затрат ресурсів. Завданням оцінювання спроможностей є визначення уразливостей держави та суспільства до певних ризиків і загроз, а також встановлення пріоритетності усунення цих уразливостей [26, с. 26].

При цьому важливим є:

- проведення аналізу наявних спроможностей у контексті здатності держави організувати належне реагування на певний сценарій реалізації загрози та можливості забезпечити стійкість до його прояву;
- проведення інвентаризації наявних спроможностей;
- оцінювання достатності цих спроможностей або необхідності їх посилення з точки зору забезпечення можливості запобігання та мінімізації наслідків ризиків, належного реагування та опірності до загроз;
- визначення пріоритетних спроможностей, які потребують зміцнення;
- підготовка відповідних пропозицій.

На основі дослідження кращих світових практик, а також особливостей організації системи забезпечення національної безпеки України та аналізу профільного законодавства України, експертами Національного інституту стратегічних досліджень запропоновано відповідну модель розбудови багаторівневої системи оцінювання загроз національній безпеці України.

Ця система має стати елементом стратегічного планування та аналізу, забезпечити підвищення рівня готовності держави і суспільства до реагування на широкий спектр загроз, розбудову національної стійкості.

Організація діяльності такої системи, координація дій її учасників, ведення Національного реєстру загроз мають бути покладені на Центр оцінювання загроз національній безпеці України.

Центр має формуватися за принципом відомчого представництва, здійснювати науково-аналітичне та прогнозне супроводження процесу планування у сферах національної безпеки і оборони, зокрема в рамках циклу підготовки й реалізації Стратегії національної безпеки України.

Важливим завданням Центру має стати підготовка щорічних звітів про результати оцінювання поточних та прогнозованих загроз національній безпеці України. Один раз на п'ять років слід розробляти комплексний звіт про результати оцінювання поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України та стан відповідних спроможностей. Цей документ має стати основою для розробки нової редакції Стратегії національної безпеки України або уточнення її окремих положень.

Крім цього, основними завданнями Центру доцільно визначити такі:

– стратегічний аналіз безпекового середовища, виявлення, оцінювання та ранжування поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України; визначення та оцінювання їх наслідків у розрізі різних цільових груп; розроблення сценарних прогнозів щодо реалізації загроз і розвитку кризових ситуацій; визначення типових груп поточних і прогнозованих загроз;

- визначення довгострокових тенденцій розвитку глобального й регіонального безпекового середовища та їх впливу на національну безпеку і сталий розвиток України;
- накопичення й обробка інформації, необхідної для оцінювання загроз національній безпеці України та підготовки і прийняття відповідних рішень у сфері національної безпеки і оборони;
- забезпечення координації діяльності органів сектору безпеки і оборони та інших державних органів, які здійснюють оцінювання загроз у межах своєї компетенції;
- надання методичної допомоги органам місцевої влади щодо організації діяльності з оцінювання загроз і спроможностей.

За результатами проведеного оцінювання мають розроблятися пропозиції щодо:

- пріоритетів національних інтересів України та забезпечення національної безпеки;
- цілей, основних напрямів і завдань державної політики у сфері національної безпеки;
- напрямів і завдань реформування й розвитку сектору безпеки і оборони;
- ресурсів, необхідних для реалізації Стратегії національної безпеки України;
- удосконалення концептуальних підходів і напрямів забезпечення національної безпеки України, а також планування у сферах національної безпеки і оборони України;
- удосконалення законодавства, у т. ч. стратегій, концепцій, державних програм та інших стратегічних документів, якими визначаються основні напрями і завдання державної політики у сферах національної безпеки і оборони;
- визначення універсальних протоколів узгоджених дій щодо реагування на загрози, надзвичайні та кризові ситуації на різних етапах.

Такі пропозиції мають вноситися в установленому порядку Президентіві України, РНБО.

За результатами дослідження кращих світових практик у сфері розбудови національної стійкості і кризового менеджменту, а також із урахуванням рекомендацій з цих питань, наданих ООН, ОЕСР, НАТО та іншими провідними міжнародними організаціями, пропонується такий загальний алгоритм дій щодо визначення міністерствами та відомствами шляхів розбудови стійкості в різних галузях (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Рекомендований алгоритм дій щодо визначення міністерствами та відомствами шляхів розбудови стійкості в різних галузях

Джерело: розроблено автором на основі [26]

Один раз на п'ять років необхідно на основі отриманої від уповноважених державних органів інформації щодо результатів комплексного огляду сектору безпеки і оборони й окремих оглядів аналізувати відповідність наявних спроможностей виявленим загрозам і прогнозним сценаріям їх реалізації і розвитку кризових ситуацій, а також виявлення уразливостей і визначення потреб щодо посилення спроможностей.

Крім зазначених, до завдань Центру мають увійти такі:

- проведення періодичного перегляду оцінок поточних і прогнозованих загроз національній безпеці України та стану відповідних спроможностей;
- оприлюднення результатів оцінювання загроз національній безпеці України в частині інформації, яка не містить державної таємниці;
- дослідження та узагальнення міжнародного досвіду у сфері виявлення; оцінювання й ранжування поточних і прогнозованих загроз національній безпеці, визначення й оцінювання їх наслідків; розроблення сценарних прогнозів щодо реалізації загроз і розвитку кризової ситуації тощо;
- забезпечення міжнародного співробітництва з питань використання новітніх методів і технологій проведення стратегічного аналізу безпекового середовища, оцінювання загроз, прогнозування кризових ситуацій та ін. [26, с. 44-46]

3.2. Прогнозування стану економічної безпеки України на середньо- та короткострокову перспективу за сценарним підходом

Розглядаючи останні за часом іноземні оцінки й прогнози України щодо економічного розвитку, слід вказати, що більшість експертів підкреслює низьку якість інституційного розвитку нашої країни – і це визначає слабкі позиції країни в економічному середовищі. Зокрема, згідно з оцінками Світового банку, до основних проблемних чинників ведення бізнесу та економічного розвитку в Україні відносяться інфляція, корупція, нестабільність політики, ставки податків та податкове регулювання, нестабільність уряду, недоступність до фінансування, неефективна державна бюрократія, курсова нестабільність, низька якість робочої сили, недостатній інноваційний потенціал, зарегульованість ринку праці, низька якість інфраструктури [17].

У вересні 2020 р. агентство Fitch підтвердило довгостроковий рейтинг дефолту України в іноземній валюті на рівні "B" зі стабільним прогнозом. Аналітики агентства прогнозують, що цього року ВВП України скоротиться на 6,5%, а у 2021-2022 роках вони очікують зростання нашої економіки на 3,8% і 3,5% відповідно. В агентстві зазначають, що інфляція за підсумками 2020 р. в Україні становитиме 5% через підвищення цін на енергоносії та продукти харчування, а також через відновлення внутрішнього попиту. Наступного року зростання споживчих цін очікується на рівні 5,3%, у 2022 році - 5,7%. Міжнародні резерви до кінця року зменшаться до \$27,4 млрд у порівнянні з \$29 млрд на початку вересня. Fitch сподівається, що у поточному році Україна отримає ще один транш МВФ у розмірі \$0,7 млрд та \$1,2 млрд позики від ЄС. Водночас загальний державний борг збільшиться до 65,1% ВВП. За підсумками минулого року він становив лише 50,3% [16].

Наведені оцінки й прогнози підтверджують необхідність реформування національних політичних та економічних інституцій, низька якість та непрозорість яких формує системні ризики для економічної безпеки. Саме проблеми інституційного характеру обмежують можливості протидіяти ризикам і загрозам в сфері економічної безпеки та національної безпеки загалом.

Наш прогноз щодо рівня стану економічної безпеки буде ґрунтуватися на перспективах економічного розвитку України згідно оцінки американської аналітичної компанії «Stratfor») [57].

Поточна економічна рецесія, глибокий пік якої тривав всього кілька місяців та скоротив світовий ВВП на 9% у I півріччі поточного року, поступово змінюється відновленням глобального макроекономічного зростання, що матиме достатньо оптимістичні результати до кінця III кв. 2020 р., зокрема, у разі відсутності повторення жорстких заходів обмеження та нового припинення промислового виробництва. Втім, вже у IV кв. п.р. аналітики прогнозують уповільнення зростання економічних показників, оскільки будуть скорочені/завершені програми цільової підтримки населення

та підприємств, а значна кількість компаній стане на шлях реструктуризації своєї діяльності та оптимізації штатних розписів. Досить песимістичними є очікування представників бізнесових кіл, які готуються до тривалого проблемного періоду.

Позитивним для ринків, що розвиваються, аналітики вважають можливість використання коливання стабільності американської валюти для проведення структурних перетворень та адаптації на національному рівні. Негативним чинником при цьому визначається відтермінування подальшого фіскального стимулювання у США, невизначеності напередодні виборів та вірогідності того, що економічного відскоку в очікуваних обсягах у США може не статися навіть після завершення локдауну.

Очікується, що у III кварталі 2020 року глобальна активність знизиться, а потім відновиться. У 2021 році прогнозується зростання до 5,4 процентних пункти порівняно з 2020 роком. В наступному році споживання буде поступово збільшуватися. Обсяг інвестицій також збільшиться, але в цілому залишиться на низькому рівні. Прогнозується, що світовий ВВП на 2021 рік дещо перевищить рівень 2019 року [57].

Вказаний прогноз підготовлений в умовах глобальної невизначеності. Він залежить від глибини спаду в III кварталі 2020 року (повні дані по якому ще не доступні), а також від величини і тривалості наступних факторів:

- тривалість пандемії і відповідних заходів ізоляції.
- добровільне соціальне дистанціювання, яке вплине на споживання.
- можливість поновити трудову активність для осіб, які втратили робочі місця.
- наслідки банкрутств корпоративного сектору і звільнення працівників, що може ускладнити відновлення ділової активності після припинення пандемії.
- вплив нововведень, спрямованих на підвищення безпеки на робочому місці, таких як запровадження робочих змін, посилення правил гігієни та прибирання між змінами; нові практики на робочому місці,

пов'язані з близькістю персоналу до виробничих ліній, що тягне за собою витрати для бізнесу.

– зміна конфігурації глобальних ланцюгів поставок, що впливають на продуктивність, оскільки компанії намагаються підвищити свою стійкість до збоїв у поставках.

– масштаби транскордонних вторинних ефектів від слабшого зовнішнього попиту, а також брак фінансування.

– можливе усунення існуючого розриву між оцінкою активів і перспективами економічної діяльності [57].

Прогнозується, що у 2021 році темпи росту в країнах, що розвиваються, зростуть до 5,9 процентних пункти порівняно з 2020 роком, що в значній мірі базується на прогнозованому відновленні економіки Китаю (до 8,2 процентних пункти порівняно з 2020 роком). Очікується, що темпи зростання для групи, за винятком Китаю, складуть до 4,7 процентних пункти в 2021 році, в результаті чого ВВП в 2021 році для цієї групи країн буде трохи нижче рівня 2019 року [57].

Скорочення світової торгівлі у цьому році очікується на рівні 11,9%, що відображає значно слабший попит на товари і послуги, в тому числі туризм. Відповідно до поступового підвищення внутрішнього попиту в наступному році очікується зростання торгівлі до 8%.

Прогнози інфляції, зазвичай, переглядалися в бік зниження. Як правило, це відображає поєднання більш слабкої активності й нижчих цін на сировинні товари, хоча в деяких випадках частково компенсується впливом зниження обмінного курсу на імпорتنі ціни. Очікується, що в 2021 році інфляція буде поступово збільшуватися відповідно до зростання економічної активності. Проте прогноз інфляції залишається стриманим, що відображає очікування стабільно низького сукупного попиту.

Песимістичний прогноз: повторний спалах COVID-19 на початку 2021 року.

Передбачається, що негативні наслідки для світової економіки в результаті запровадження карантинних заходів у разі повторного спалаху COVID-19 на початку 2021 року складуть приблизно половину того, що описано в базовому прогнозі для 2020 року.

Зменшення удвічі негативного впливу у 2021 році порівняно з 2020 роком базується на припущенні, що заходи стримування будуть менш руйнівними для корпоративного сектору і домогосподарств. Очікується, що завдяки накопиченому досвіду протидії covid-19 кількість потенційно вразливих осіб буде меншою, а карантинні заходи стануть більш адресними.

В результаті другого спалаху передбачається більш суттєве погіршення фінансової ситуації у 2021 році порівняно з базовим прогнозом на 2021 рік. Країни з розвинутою економікою зіткнуться в середньому з відносно обмеженим негативним впливом, особливо у частині, що стосується суверенних боргів, а країни, що розвиваються – із більшими збитками як для державного, так і для корпоративного секторів.

Передбачається, що традиційна грошово-кредитна політика у вигляді зниження базової відсоткової ставки буде характерною для країн, де все ще є можливості для таких дій, тобто в основному для країн, що розвиваються. Нетрадиційні грошово-кредитні заходи будуть характерні для країн з розвинутою економікою. Що стосується заходів податково-бюджетної політики, передбачається, що фінансово-економічними органами влади будуть застосовуватися додаткові заходи, окрім традиційних. В результаті падіння сукупного споживчого попиту внаслідок скорочення ділової активності буде вдвічі сильнішим, ніж реакція на типові коливання бізнес-циклу.

Незважаючи на заходи, які будуть вжиті фінансово-економічними органами влади, передбачається, що новий спалах пандемії спричинить подальше зниження сукупного попиту починаючи з 2022 року, оскільки зростання банкрутств у 2021 році призведе до ланцюгової реакції у вигляді катастрофічного скорочення обсягів капітальних інвестицій, тимчасового

уповільнення зростання продуктивності праці й росту безробіття. Очікується, що обсяг додаткових скорочень становитиме приблизно половину того, що передбачається в базовому сценарії для 2021 року, при цьому ринки, що розвиваються, зазнають більш суттєвих довгострокових втрат, ніж країни з розвинутою економікою, з урахуванням обмеженішого набору інструментів для стимулювання попиту у цих країнах.

Оптимістичний прогноз: більш швидке відновлення.

Базовий прогноз передбачає поступове відновлення активності, починаючи з другої половини 2020 року. Оптимістичний прогноз передбачає, що відновлення буде швидшим, ніж очікується, тому що впевненість у ефективності карантинних заходів (соціальне дистанціювання, ефективне тестування, методи відстеження та ізоляції) призводить до менш обережної поведінки з боку домогосподарств і корпоративного сектору після зняття обмежень. В результаті швидшого відновлення фінансові умови стають більш сприятливими. Також передбачається, що додаткові фіскальні заходи, які вже включені в базовий прогноз, збережуться в повному обсязі. Швидше відновлення також означає, що виробництво товарів та послуг (пропозиція) буде на 50% вищим, ніж в базовому сценарії, починаючи з 2021 року [57].

Відповідно до економетричних розрахунків 19 іноземних експертних центрів, прогнози щодо вітчизняної економіки на 2020-2021 роки (табл. 3.2) передбачають зменшення валового продукту України за підсумками поточного року на 3,2%, а упродовж 2021 р. – зростання на 4,0% (вказане, зокрема свідчить про впевненість у сталому розвитку української економіки у «постковідний» період).

Таблиця 3.2

Прогнози основних показників економіки України у 2020-2021 рр.
(станом на квітень 2020 р.)

Експертний центр	Динаміка упродовж року, %										Показник за рік / на кінець року												
	ВВП		Внутр. спожив.		Інвестиції в основні фонди		Промисл. виробництво		Споживчі ціни		Курс грн. \$		Баланс бюджету, % ВВП		Експорт, \$ млрд.		Імпорт, \$ млрд.		Держ. борг, % ВВП		Поточний рахунок, % ВВП		
	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	
Alfa-Bank (Росія)	-1,0	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	7,0	н.д.	28,0	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	
Allianz (ФРН)	1,0	2,8	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	5,0	6,0	н.д.	н.д.	-4,6	-2,5	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	59,0	58,0	-4,5	-3,3
Capital Economics (В. Британія)	-2,8	4,5	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	27,0	28,0	-1,5	-1,0	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	-3,0	-3,0
Citigroup (США)	-4,4	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.
Credit Agricole (Франція)	-2,5	4,2	1,5	7,5	-3,5	10,0	-1,5	2,3	7,7	4,8	28,0	29,0	-6,9	-2,5	48,2	49,9	62,2	63,7	58,3	57,2	-3,2	-3,9	
DekaBank (Люксембург)	-2,0	5,0	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	-3,0	-1,9	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	-3,5	-3,2
Dragon Capital (США, Україна)	-4,0	н.д.	-7,0	н.д.	-20,0	н.д.	-5,2	н.д.	5,2	н.д.	30,0	н.д.	-5,1	н.д.	38,4	н.д.	46,0	н.д.	64,9	н.д.	-3,3	н.д.	
DuckerFrontier (США)	-1,5	3,9	1,8	5,5	н.д.	н.д.	-4,5	4,5	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.
Goldman Sachs (США)	-3,8	5,5	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	5,9	5,2	28,0	28,5	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	-0,3	-0,5
ICPS (Східна Європа)	-2,0	3,0	0,5	4,0	-4,0	10,0	-4,8	2,0	6,5	5,5	27,5	28,0	н.д.	н.д.	39,2	42,3	51,4	56,5	н.д.	н.д.	-1,7	-2,6	
Institute for Energy Research (США)	-5,8	н.д.	-6,7	н.д.	-16,3	н.д.	-8,8	н.д.	7,5	н.д.	29,0	н.д.	-5,4	н.д.	38,8	н.д.	50,1	н.д.	н.д.	н.д.	-4,0	н.д.	
ING Groep (Нідерланди)	-7,5	3,9	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	-8,0	0,0	4,8	5,0	29,0	27,0	-7,0	-5,0	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	59,0	55,0	-1,0	-3,0	
JPMorgan (США)	-5,1	6,3	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	5,8	5,0	29,0	н.д.	-6,7	-4,2	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	1,1	-0,3	
Moody's (США)	-0,9	4,9	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	61,2	58,6	-0,4	-2,3
PKO Bank Polski (Польща)	-4,7	2,5	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	30,5	27,7	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.
Polish Chamber of Commerce (Польща)	-2,1	4,5	-1,0	4,2	0,0	3,0	-3,0	5,0	4,3	3,4	н.д.	н.д.	-4,0	-4,0	36,9	43,1	49,0	56,3	62,0	63,0	-2,6	-2,4	
Raiffeisen Bank (Австрія)	-3,0	3,0	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	27,0	27,5	-5,0	-3,0	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	-3,6	-4,4	
Renaissance Capital (Росія)	-2,1	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.
Vienna Institute – WIW (Австрія)	-6,0	2,5	-8,0	2,0	-15,0	5,0	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	-6,0	-3,0	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.
Мінімум	-7,5	1,9	-8,0	2,0	-20,0	3,0	-8,8	0,0	4,3	3,4	27,0	27,0	-7,0	-5,0	36,9	42,3	46,0	56,3	58,3	55,0	-4,5	-4,4	
Максимум	1,0	4,0	1,8	7,5	0,0	10,0	-1,5	5,0	7,7	6,0	30,5	29,0	-1,5	-1,0	48,2	49,9	62,2	63,7	64,9	63,0	1,1	-0,3	
Медіана	-2,8	3,0	-1,0	4,2	-9,5	7,5	-4,8	2,3	5,9	5,0	28,0	28,0	-5,1	-3,0	38,8	43,1	50,1	56,5	60,1	58,0	-3,0	-3,0	
Консенсус-прогноз	-3,2	4,0	-2,7	4,6	-9,8	7,0	-5,1	2,8	6,0	5,0	28,5	28,0	-5,0	-3,0	40,3	45,1	51,7	58,9	60,7	58,4	-2,3	-2,6	

Джерело: розроблено автором на основі[49]

Таким чином, виходячи із таблиці 3.3, прогностичні показники таких найважливіших показників вітчизняної економіки як ВВП, внутрішнє споживання, інвестиції в основні фонди, промислове виробництво, споживчі ціни, курс гривні, баланс бюджету, експорт/імпорт, державний борг, а також поточний рахунок знаходяться у досить широкому діапазоні між максимальними й мінімальними значеннями. Це може свідчити про значні розбіжності в експертних оцінках, а отже – недостатню впевненість іноземних аналітичних центрів у стабільності розвитку вітчизняної економіки.

Таблиця 3.3

Прогнози основних показників економіки України у 2020-2021 рр.
(станом на жовтень 2020 р.)

	Показник за рік / на кінець року																					
	Номинал ВВП, \$ млрд.		ВВП, на душу населен., \$		Облікова ставка НБУ, %		Торгов. сальдо, \$ млрд.		Зовн. борг, \$ млрд.		Зовн. борг, % ВВП		Золотовал. рез., \$ млрд.		Золотовал. рез., місяц. імпорту		Сальдо поточн. рахунку, \$ млрд.		Рівень безробіття, %		Курс грн. / €	
	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21
<i>Консенсус-прогноз</i>	148	160	3557	3843	8,40	7,79	-11,4	-13,7	122	125	82,4	78,6	26,0	28,2	6,0	5,8	-3,4	-4,2	10,2	8,9	32,09	31,76

Джерело: розроблено автором на основі[49]

Виходячи із таблиці 3.3, упродовж 2021 року українську економіку впродовж наступного року скоріше за все буде очікувати досить динамічне відновлення після рецесії поточного року.

Таблиця 3.4

Оптимістичний і песимістичний прогнози критичних показників економіки України у 2020-2021 рр., пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю

	Динаміка упродовж року						Показник за рік / на кінець року							
	ВВП, %		Інвестиції в основні фонди, %		Курс грн. / \$		Експорт, \$ млрд.		Імпорт, \$ млрд.		Держ. борг, % ВВП		Поточний рахунок, % ВВП	
	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21	'20	'21
<i>Песимістичний прогноз</i>	-7,5	1,9	-20,0	3,0	27,0	27,0	36,9	42,3	46,0	56,3	58,3	55,0	-4,5	-4,4
<i>Оптимістичний прогноз</i>	1,0	4,0	0,0	10,0	30,5	29,0	48,2	49,9	62,2	63,7	64,9	63,0	1,1	-0,3

Джерело: розроблено автором на основі [49]

Таким чином, за оптимістичного прогнозу вітчизняна економіка навіть зможе уникнути рецесії за підсумками поточного року, а у 2021 році вийде на сталу траєкторію росту (+4,0% за рік і більше). Песимістичний прогноз передбачає те, що економіка України знизиться більш істотно, ніж очікувалося (на -7,5% у поточному році).

Прогнози іноземних фахівців на середньострокову перспективу, тобто період до 2024 рр. (табл. 3.5) свідчать про істотне поліпшення очікуваних показників номінального обсягу валового продукту на фоні майже незмінних очікувань щодо динаміки реального ВВП і бюджетного балансу. При цьому не виключається, що вітчизняна економіка у довгостроковій перспективі поступово набуватиме окремих характерних ознак економік більшості країн Центральної та

Східної Європи (незначна інфляція на фоні зменшення відносного показника боргового навантаження, оскільки динаміка ВВП випереджатиме збільшення запозичень). Зазначене звичайно передбачає, що епідеміологічний фактор ризику вже не буде домінуючим для України.

Таблиця 3.5

Компаративний аналіз прогнозованих показників економіки України
(середні дані за трирічний період)

Показники		2016-2018 рр. (реальні дані)	2019-2021 рр. (оцінка і прогноз)	2022-2024 рр. (прогноз)
Номінальний ВВП, \$ млрд.		112,0	154,0	183,0
ВВП, на душу населення, \$		2 660	3 693	4 448
Динаміка реального ВВП	%	2,8	1,3	3,2
Індекс споживчих цін		12,0	5,0	3,9
Бюджетний баланс		-1,9	-3,4	-1,8
Поточний рахунок	%	-2,3	-1,9	-0,6
Державний борг	ВВП	71,2	56,5	56,6
Зовнішній борг		104,0	80,0	74,0

Джерело: розроблено автором на основі [49]

Таким чином, виділяються середньострокові (на період до кінця 2021 року) і довгострокові (2022-2024 рр.) прогнози економічної безпеки України. На нашу думку з огляду на глобальні виклики інтегральні показники економічної безпеки України можуть коригуватися у бік як поліпшення, так і погіршення.

Зокрема, поліпшенню економічної безпеки нашої країни можуть сприяти:

- відродження міжнародної економіки у т.зв. «посткарантинний період»;
- створення умов для відновлення експорту традиційних товарних груп української продукції (металургія, хімія, продукція агросектора);
- активізація торговельно-економічних операцій та інвестиційної взаємодії з країнами Євросоюзу;
- оптимізація нормативно-правової бази, яка регулює зовнішньоторговельні операції нашої країни.

Водночас погіршення економічної безпеки може бути викликане такими факторами:

- поглиблення т.зв. «коронакризи» у світовій та європейській економіці;
- активізація Росією гібридної агресії проти нашої держави у сегменті економіки і фінансів (у т.ч. через торгівлю і банківські установи);
- нестабільність на світових сировинних ринках (метало- й агропродукція);
- коливання курсу провідних валют світу, насамперед долара США (що безпосереднім чином впливає на торгівлю товарами і послугами у світовому вимірі).

Висновки до розділу III

Отже, економічна безпека України має розглядатися у комплексі глобальних фінансово-економічних викликів.

Прогнозоване падіння світової економіки у 2020 році складе 4,9%. З початку карантинних заходів падіння споживчого попиту продовжувалося у більшості країн, що свідчить про більше, ніж прогнозувалося, скорочення економічної активності домогосподарств. Таке падіння споживчого попиту з боку домогосподарств стало наслідком поєднання двох факторів: соціального дистанціювання і зростання заощаджень. У корпоративному секторі очікується зниження рівня інвестицій, оскільки фірми відтермінують капітальні витрати в умовах високої невизначеності. Монетарна підтримка з боку центральних банків частково компенсує падіння сукупного попиту.

COVID-19 буде займати головне місце в світовій економіці впродовж останнього кварталу 2020 року, так само, як це було й у II - III кварталах 2020 року. Прогнози глобального зростання будуть і надалі переглядатись у напрямку зменшення. Зараз вже очевидно, що глибока світова рецесія неминуча.

Група ринків, що розвиваються, до кінця 2020 року буде вразливою до зовнішнього фінансового тиску, загостреного падінням експорту та сильним впливом запозичень в іноземній валюті. У повній мірі це стосується і України.

Наразі іноземні аналітичні центри надавають широкий діапазон оцінок розвитку вітчизняної економіки у 2020-2021 рр., застосовуючи мультисценарний підхід до прогнозування економічного розвитку України.

Зокрема, динаміка ВВП нашої країни на 2020 рік (2021 р.) прогнозується у коридорі від -7,5 до 1,0% (2,5-6,3%), внутрішнього споживання – від -8,0 до 1,8% (2,0-7,5%), інвестицій в основні фонди – від -20,0 до 0,0% (3,0-10,0%), промислового виробництва – від -8,8 до -1,5% (0,0-5,0%). Очікується, що рівень безробіття за підсумками 2020 р. може коливатися у межах 9,0-15,1% (2021 р. – 6,7-12,0%), індекс споживчих цін – 4,3-7,7% (3,4-6,0%). Прогнозується, що протягом 2020-2021 рр. експорт з України збільшиться з \$36,9-48,2 до \$42,3-49,9 млрд., а імпорт – із \$46,0-62,2 до \$56,3-63,7 млрд.

Консенсус-прогноз курсу гривні стосовно американської валюти становить 28,5 грн./\$ на кінець 2020 й 28,0 грн./\$ – 2021 років. Курс національної валюти щодо євро очікується на рівні 32,09 грн./€ у 2020 р. і 31,76 грн./€ в 2021 році.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у ході даного дослідження ми прийшли до наступних висновків (у відповідності до завдань, поставлених у вступі до цієї роботи):

1. Розгляд теоретичних й методичних засад дослідження проблематики національної економічної безпеки держав дозволяє визначити, що економічна безпека – це створені державою та її органами умови, гарантії забезпечення недоторканності власності, майна, недопущення економічних збитків, захист економічних інтересів суб'єктів підприємницької і неприбуткової діяльності від можливих внутрідержавних чи зовнішніх загроз або посягань. Економічною безпекою також є організований державний чи внутрівідомчий захист відтоку або позбавлення конфіденційності, секретної економічної інформації.

Рівень економічної безпеки держави – це характеристика, що відображає ступінь дотримання визначених вимог безпечного функціонування сукупності складових економічної безпеки держави. Оцінка рівня економічної безпеки є важливою складовою інформаційно-аналітичного забезпечення процесу підготовки економічних та безпекових рішень у системі державного регулювання економікою.

Функціонування механізму управління економічною безпекою має передбачати взаємозв'язок цілей і завдань кожного рівня, вибираючи оптимальні шляхи реалізації рішень. Метою функціонування механізму управління економічною безпекою є забезпечення фінансово-господарської рівноваги, досягнення визначеної ефективності діяльності та поставлених цілей і завдань подальшого розвитку.

Загрози економічній безпеці – сукупність наявних та потенційно можливих явищ і чинників, що створюють небезпеку для реалізації національних інтересів у економічній сфері.

Стан національної безпеки держави залежить від життєздатності економіки, її ефективності, мобільності, конкурентоспроможності.

Забезпечення економічної безпеки є виключною прерогативою держави. Об'єктами національної економічної безпеки є держава, суспільство, домогосподарство, окремі громадяни, підприємства, установи, організації, окремі території, а також основні елементи економічної безпеки та економічна система в цілому.

Запропонований на законодавчому рівні методичний підхід до розрахунку рівня економічної безпеки України відповідає методичним рекомендаціям № 1277 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» (затверджених Міністерством економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р.). Оцінка рівня економічної безпеки проводиться на основі розрахунку системи інтегральних індикаторів, інтерпретація якого проводиться відповідно до оптимального, задовільного, незадовільного, небезпечного та критичного рівнів показників/індикаторів економічної безпеки.

Постійне відстеження і визначення основних загроз економічній безпеці значно полегшує її підтримання на належному рівні, а також дає можливість своєчасно розробляти і здійснювати практичні заходи щодо зниження негативного впливу загроз чи їх повної ліквідації.

Вивчивши наукові праці вітчизняних учених, доцільно застосовувати один або декілька таких методів:

- метод застосування функціональних залежностей (аналітичних і статистичних);
- макроекономічне моделювання, що виявляє вплив дестабілізуючих факторів для конкретної країни в поточний час;
- аналоговий метод (орієнтація на показники країн-аналогів);
- законодавчий метод (нормування показників на законодавчому рівні), урахування оцінок міжнародних організацій, нормування показників у межах міжнародних угод;
- методи експертних оцінок.

2. Проаналізований стан національної економічної безпеки України в сучасних умовах. Встановлено, що сьогодні, в умовах глобальної економічної кризи, формуються нові співвідношення в ієрархічній декомпозиції економічної безпеки, тобто: глобальної, міжнародної, національної, регіональної економічної її складових.

Упродовж останніх 5 років для вітчизняної економіки були характерні такі тенденції, пов'язані із зовнішньоекономічними трендами і загрозами:

- поступове підвищення динаміки експорту з України (у період до початку т.зв. «коронокризи»), що стало наслідком поліпшення світової кон'юнктури на традиційні товарні групи вітчизняного експорту (метало- й агропродукція, продукція хімічної галузі);

- одночасне випередження темпів зростання імпорту над експортом, що супроводжувалося стрімким збільшенням від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі нашої країни;

- досить значною волатильністю курсу гривні до долара США (продовжувалася і у 2020 році ще з більшою амплітудою);

- приблизно рівними темпами надходження інвестицій з-за кордону в Україну. Водночас їх незначний обсяг свідчить про все ще недостатню привабливість вітчизняної економіки для західного капіталу;

- збільшенням обсягу зовнішнього боргу.

3. Досліджене забезпечення національної економічної безпеки України в умовах глобальних викликів. Виявлено, що за підсумками 2020 р. економіка України ввійде у глибоку рецесію, масштаби якої будуть залежати в основному від епідемічної ситуації в країні та за кордоном: тривалості збереження обмежень, кількості охоплених ними регіонів та можливої другої хвилі пандемії.

Для стабілізації економіки ключовою буде макрофінансова допомога МВФ та ЄС. Для швидкого відновлення економіки Україна потребуватиме структурних реформ, проте їх реалізація є малоімовірною.

Ситуація на міжнародних ринках також матиме значний вплив, особливо на схильні до частих коливань ціни на сільськогосподарську продукцію та промислові товари, які домінують в українському експорті. За поміркованими прогнозами, ВВП України впаде у ц.р. орієнтовно на 5-8%. У песимістичному варіанті, що припускає обмеження на декілька місяців або другу хвилю пандемії (не лише в країні, а також напр. в Азії), падіння може становити понад 10%.

Короткострокова макроекономічна стабілізація, яка охоплює покриття збільшеного бюджетного дефіциту після обмежень (уряд оцінює його на 7,5% у 2020 р.) та постійне погашення зовнішнього боргу вимагатиме зовнішньої фінансової допомоги. Україна може розраховувати в загальному на понад 6 млрд. євро від МВФ та ЄС протягом найближчих 18 місяців. Разом із поточним рівнем валютних резервів (понад \$25 млрд.) та можливою емісією нових облігацій, відповідним до потреб на 2020-2021 рр. Однак зовнішня підтримка буде залежати від виконання певних вимог, серед яких найважливішою є утримання незалежності центрального банку України. Чим довше будуть діяти обмеження, тим більша ймовірність політичного тиску на банк з метою зниження процентних ставок (наразі вони є рекордно низькими).

Бюджетні обмеження означають, що українська влада не може дозволити собі пакет бюджетних стимулів, пропорційний до розміру національної економіки. Тому щоб вийти на шлях швидкого економічного зростання Україна потребує структурних реформ, які б залучали іноземних інвесторів (особливо покращення умов бізнесу).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко А. О. Система протидії легалізації кримінальних доходів у забезпеченні економічної безпеки національної економіки : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03, 08.00.08 / Бойко Антон Олександрович ; Сум. держ. ун-т. Суми, 2019. 36 с.
2. Буркальцева Д. Д. Інституціональне забезпечення економічної безпеки України : монографія. Київ : Знання України, 2012. 347 с.
3. Варналій З. С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації : монографія. Київ : Знання України, 2020. 423 с.
4. Денисов О. Є. Економічна безпека галузей промисловості в системі економічної безпеки держави : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 21.04.01 / Денисов Олег Євгенійович ; ВНЗ «Ун-т економіки та права «КРОК». Київ, 2019. 39 с.
5. Денисов О. Є. Забезпечення економічної безпеки галузі в умовах глобалізації : монографія / ВНЗ «Ун-т економіки та права «КРОК». Київ : ДКС Центр, 2019. 419 с.
6. Діагностика економічної безпеки підприємства. URL: http://pidruchniki.ws/1612081553592/ekonomika/diagnostika_ekonomichnoyi_bezpeki_pidpriemstva.
7. Дудка Ю. П. Парадигма економічної глобалізації та її значення у формуванні концептуальної матриці економічної безпеки. Економічний простір: зб. наук. праць. № 22/1. Дніпропетровськ : ПДАБА, 2009. С. 45–57.
8. Економіка та економічна безпека держави. Теорія та практика / С. Давиденко, О. Єгорова, В. Приходько, П. Матішак, Я. Голоніч, П. Копінець, М. Мачкінова, М. Доброволска та ін. Ужгород : РІК-У, 2017. 388с.

9. Економічна безпека в умовах індустріальної революції 4.0: кейс – Україна / [В. Ю. Худолей, Т. В. Пономаренко, Е. М. Кісілюк]. Київ : МНТУ, 2019. 282 с.
10. Економічна безпека та фінансові розслідування: концептиви, прагматика, інструментарій забезпечення : колект. монографія / [Васильців Т. Г. та ін. ; за заг. ред д-ра екон. наук, доц. Вівчар О. І.] ; Тернопіл. нац. екон. ун-т. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 394 с.
11. Економічна безпека України в умовах гібридної агресії: аналіт. доп. / Я. Б. Базиліук, С. В. Давиденко, Д. Ю. Венцковський та ін. Київ : НІСД, 2017. 84 с.
12. Економічна безпека України: монографія [Федоренко В.Г., Грищенко І.М., Новікова О.Ф., Ольшанська О.В., Мельник А.О., Воронкова Т.Є., Денисенко М.П., Фащевський М. І., Махія Р.А., Джинчарадзе Н.Г., Гайдуцький І. П., Борецька Н.П., Малютін О.К., Бреус С.В., Палиця С.В., Федоренко С.В., Грищенко А.І, Янковець Т.М., Шацька З.Я., Фокіна-Мезенцева К. В., Сидорчук О.Г., Кузнецова А. І., Пінчук Ю.Б., Пясківська М.С.]; за ред. В.Г. Федоренка, І.М. Грищенка, Т.Є. Воронкової. Київ : ТОВ «ДКС центр», 2017. 462 с.
13. Економічна безпека як складова національної безпеки України. / Утенкова К.О. Харків: Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Вип. 9. 2019. С. 133-144.
14. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ: КНТЕУ, 2016. 329 с.
15. Закон України «Про національну безпеку України». Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. Ст.241.
16. Зростання цін і зменшення резервів. Агентство Fitch спрогнозувало, що чекає на українську економіку. URL: <https://expres.online/podrobitsi/zrostannya-tsin-i-zmenshennya-rezerviv-agentstvo-fitch-sprognozuvalo-shcho-chekae-na-ukrainsku-ekonomiku>.

- 17.Індекс легкості ведення бізнесу Світового банку. URL: <http://www.doingbusiness.org>.
- 18.Коваленко Н. В. Адміністративно-правовий режим антитерористичної операції в Україні : монографія / Н. В. Коваленко, Є. О. Легеза, О. М. Маковська ; Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя : Гельветика, 2017. 179 с.
- 19.Колесніченко І. М., Литвиненко А. В. Інституціональна економіка. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 236 с.
- 20.Конституція України *Відомості Верховної Ради України*. Офіц. вид. Київ : Парламентське видавництво, 2007. 64 с.
- 21.Кун Т. Структура наукових революцій. Київ : Port-royal, 2001. 228 с.
- 22.Маршалл А. Основы экономической науки / пер. с англ. В. И. Блюмкина, В. Т. Рысина, Р. И. Столпера. Москва : Эксмо, 2007. 832 с.
- 23.Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / за ред. С. І. Пирожкова. Київ : НІПМБ, 2003. 42 с.
- 24.Методологія оцінювання забезпечення економічної безпеки України / Гбур З. Київ : НАДУ при Президентові України, 2017. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Вип. 4(35). С. 56-61.
- 25.Міжнародна економічна безпека України: теорія, методологія, практика : монографія. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2020. 212 с.
- 26.Національні системи оцінювання ризиків і загроз: кращі світові практики, нові можливості для України : аналіт. доп. / [Резнікова О. О., Войтовський К. Є. Лепіхов А. В.] ; за заг. ред. О. О. Резнікової. Київ : НІСД, 2020. 84 с.
- 27.Небава М. І. Методологічні і методичні аспекти макроекономічного аналізу. Макроекономічні моделі та наукові основи їх побудови. URL: http://posibnyku.vntu.edu.ua/makro_ek/1_3.htm.
- 28.Овчаренко О. В. Комплексна оцінка рівня загроз та механізм забезпечення економічної безпеки регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / Овчаренко Ольга Вікторівна ; НАН України, Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. Одеса, 2020. 20 с.

- 29.Оцінювання впливу загроз на рівень економічної безпеки національної економіки / О.А. Маслій. Полтава : ПНТУ, ім. Ю. Кондратюка, 2015. 260с.
- 30.Петти В., Смит А., Риккардо Д. Антологія економічної класики. Москва, 1993. С. 25-26.
- 31.Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовт. 2013 р. № 1277. URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
- 32.Ризики і загрози економічній безпеці України у 2015 - 2016 рр. та механізми їх мінімізації [Електронний ресурс]. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ruzuku_zagrozu1»ba»b4e.pdf
- 33.Рудик В. К. Особливості функціонування обов'язкового державного накопичувального пенсійного страхування в умовах фінансової кризи. *Науковий вісник Ужгородського університету*. №2 (2). 2013. С. 267-271.
- 34.Сидоренко-Стеценко Д. В. Сутність проблеми економічної безпеки України та методи її моделювання [Електронний ресурс]. URL: <http://www.archive.nbuv.gov.ua>.
- 35.Солодовнік О. О. Фінансово-економічна безпека публічно-приватного партнерства: теорія, методологія, практика : монографія. Одеса - Харків : ЛІДЕР, 2018. 409 с.
- 36.Статистична інформація. *Державна служба статистики України* [Електронний ресурс]. URL : <http://www.propozitsiya.com>.
- 37.Стратегія національної безпеки України «Безпека людини - безпека країни». Затверджено Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n5>.
- 38.Уманців Ю. М. Механізм економічної політики. URL: http://pidruchniki.ws/1901121638786/rps/mehanizm_realizatsiyi_regionalnoyi_ekonomichnoyi_politiki.
- 39.Управління інноваційною складовою економічної безпеки. Т. 1:Теорія та

- методологія управління інноваційною складовою економічної безпеки. Суми : Територія, 2017. 464 с.
40. Урба С. І. Аграрний сектор у системі забезпечення економічної безпеки України: проблеми теорії та практики : монографія / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. 432 с.
41. Фень К. С. Сучасний стан забезпечення економічної безпеки (Modern condition of providing economic security of enterprises). *European Journal of Economics and Management Svazek* 4, 2. vydani, 2018. С. 68-78.
42. Хапатнюковський М.М. Екзогенні виклики національному економічному суверенітету. *Вісник Одес. нац. ун-ту. Економіка*. 2013. Т. 18. Вип. 1. С. 188-192.
43. Харазішвілі Ю. М., Сухоруков А. І., Крупельницька Т. П. Щодо вдосконалення методології інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки України : аналіт. зап. / Нац. ін-т стратег, дослідж. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1358>.
44. Хаусхофер К. О. О геополитике. Работы разных лет. Москва : Мысль. 2001. 344 с.
45. Шатохін А. Л., Ігнашкіна Т. Б. Сутність та складові елементи механізму управління економічною безпекою підприємства. *Бізнес-Інформ* (№ 2). 2014. С. 396-402.
46. Щодо вдосконалення методології інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки України. Аналітична записка. *НІСД* [Електронний ресурс]. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1358>.
47. Baru, Sanjaya. Security and Sovereignty in an Open Economy: New Thinking after 1991. *India Transformed: Twenty-Five Years of Economic Reforms*, edited by Rakesh Mohan, Brookings Institution Press, Washington, D.C., 2018. P. 188-200.
48. Europe 2020 strategy / European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en.

49. FocusEconomics Consensus Forecast Ukraine - April 2020. FocusEconomics. 2020. 21 p. URL: www.focus-economics.com.
50. Jacob S. Hacker., et al. The Economic Security Index. A new measure of economic security of american workers and their families. Technical report, Institution for Social and Policy Studies, New Haven, 2010, 48 p. URL: http://www.economicsecurityindex.org/upload/media/48pgplusCov_revised_Aug_4.pdf
51. Jankovska L., Tylchik V., Khomyshyn I. National economic security: an economic and legal framework for ensuring in the conditions of the european integration. Riga: Baltic Journal of Economic Studies, Vol. 4, No. 1, 2018. P. 350-357.
52. Kohn, Donald, and Brian Sack. *Monetary Policy during the Financial Crisis* First Responders: Inside the U.S. Strategy for Fighting the 2007-2009 Global Financial Crisis, edited by Ben s. Bernanke et al., by J. Nellie Liang, *Yale University Press*, New haven. London, 2020, P. 421-450.
53. Mutchler Jan E., et al. The Elder Economic Security Standard Index. *Social Indicators Research*, Vol. 120. No. 1. 2015. P. 97-116.
54. Nicholas Jepson. Natural Resources and Development Under Shifting Global Regimes. In *China's Wake: How the Commodity Boom Transformed Development Strategies in the Global South*. *Columbia University Press*, New York, 2020. P. 29-45.
55. Schwab K. The Global Competitiveness Report 2019-2020: Full data edition. Geneva : World Economic Forum, 2020. 569 p.
56. Shameer M. Power Maximisation And State Security. *World Affairs: The Journal of International Issues*, Vol. 21. No. 2. 2017. P. 10-21.
57. Stratfor. 2020 Third-Quarter Forecast. 33 p. URL: www.worldview.stratfor.com.
58. The Uncounted Paperback – 29 Nov. 2019 by Alex Cobham (Author). 200 p
59. Wood, Tim. Focusing on Economic Security. *New Zealand International Review*, Vol. 40. No. 6. 2015. P. 18-21.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рівні економічної безпеки

Додаток Б

Класифікація національних економічних інтересів

Додаток В

Експертний прогноз 19 іноземних центрів щодо перспектив економіки
України у 2020-2021 рр.

FOCUSECONOMICS
Economic Forecasts from the World's Leading Economists

CONSENSUS FORECAST
Ukraine • April 2020

UKRAINE	2
CALENDAR	18
NOTES	20

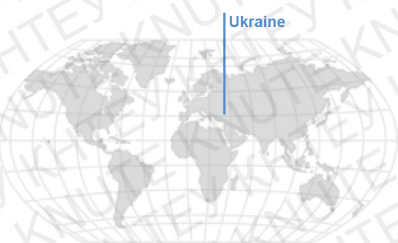
Contributors

PUBLICATION DATE 7 April 2020
FORECASTS COLLECTED 31 March - 5 April 2020
INFORMATION AVAILABLE Up to and including 5 April 2020
NEXT EDITION 12 May 2020

ALMANAS STANAPEDIS CIS PLUS ECONOMIST	RICARD TORNE Head of Data Analysis	THOMAS FENGE Head of Data Solutions
ARNE POHLMAN Chief Economist	WILLIAM O'CONNELL Editor	JOSÉ DANIEL MARÍN Data Scientist
ANGELA BOUZANIS Lead Economist	OLGA COSCODAN Economist	JOAN ARGILAGÓS Data Analyst
NICOLAS J. AGUILAR Economist	EDWARD GARDNER Economist	FREDERICO T. ABREU Junior Data Analyst
HANNA ANDERSSON Economist	LINDSEY ICE Economist	LAURA AZLOR Junior Data Analyst
MASSIMO BASSETTI Economist	JAN LAMMERSEN Economist	DAVID CATALÁN Junior Data Analyst
STEVEN BURKE Economist	OLIVER REYNOLDS Economist	MOHAMMED ESSABAOUNI Junior Data Analyst
JAVIER COLATO Economist	STEPHEN VOGADO Economist	STÉPHANIE HOBEICHE Junior Data Analyst
		MAR LOBATO Junior Data Analyst
		YULIANNA VALENCIA Junior Data Analyst
		SARA VALVERDE Junior Data Analyst
		BENCE VÁRADI Junior Data Scientist

© FocusEconomics 2020
ISSN 2013-9284

Ukraine

Outlook worsens

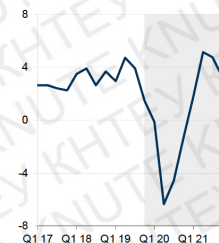
- Economic activity likely deteriorated in the first quarter of the year, on the heels of a marked slowdown in the last quarter of 2019, as Covid-19 takes its toll on the fragile economy. The outbreak will have significantly depressed capital spending as companies postpone investment plans, while lockdown measures, downbeat sentiment and a likely fall in remittances weigh on private consumption. Amid this backdrop, industrial output seemingly fell for the sixth consecutive month in March, while exports likely nosedived on disrupted supply chains and muted external demand. In politics, at the end of March the government successfully fast-tracked through Parliament the legislation sought by the IMF for a new three-year lending plan. Moreover, the Fund agreed to increase the size of the lending program, which could rise to USD 10.0 billion as the country's economy is set to be hit hard by the fallout from the health crisis.
- The economy is seen contracting this year hampered by the fallout from Covid-19 crisis. Capital investment is likely to plummet amid heightened uncertainties, while movement restrictions and higher unemployment should weigh on private consumption. On the upside, securing a new IMF deal in April, may bolster investors' confidence, ahead of hefty debt repayments this year. FocusEconomics panelists see GDP falling 3.2% in 2020, which is down 6.4 percentage points from last month's forecast. In 2021, they see it expanding 4.0%.
- Inflation dropped from 3.2% in January to 2.4% in February, marking the lowest reading since February 2014. Accordingly, inflation fell further below the Central Bank's medium-term 5.0% target. Going forward, inflation is projected to pick up ahead amid cheaper financing conditions and a stronger pass-through, although lower fuel prices should moderate the upturn. The panel sees inflation ending 2020 at 6.0% and 2021 at 5.0%.
- On 10 March, the National Bank of Ukraine (NBU) slashed the key policy rate to 10.00% from 11.00%. A quicker-than-expected disinflationary trend over the past months, slowing growth at the end of 2019 and increasing downside risks to growth were largely behind the Bank's decision. Going forward, the Bank intends to continue unwinding its tight stance. FocusEconomics panelists see the key rate ending 2020 at 8.40% and 2021 at 7.79%.
- The hryvnia lost all the gains made last year as foreign investors ditched Ukrainian bonds amid the global capital flight prompted by the Covid-19 pandemic. On 3 April, the UAH traded at 27.47 per USD, down 9.0% from the same day last month. Going forward, the hryvnia is seen losing further ground. Our panelists see the hryvnia ending 2020 at 28.45 per USD and 2021 at 27.96 per USD.

LONG-TERM TRENDS | 3-year averages

	2016-18	2019-21	2022-24
Population (million)	42.2	41.7	41.2
GDP (USD bn)	112	154	183
GDP per capita (USD)	2,660	3,693	4,448
GDP growth (%)	2.8	1.3	3.2
Fiscal Balance (% of GDP)	-1.9	-3.4	-1.8
Public Debt (% of GDP)	71.2	56.5	56.6
Inflation (%)	12.0	5.0	3.9
Current Account (% of GDP)	-2.3	-1.9	-0.6
External Debt (% of GDP)	104	80	74

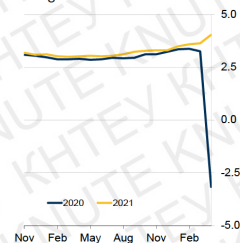
Nicolas J. Aguilar
Economist

Economic Growth

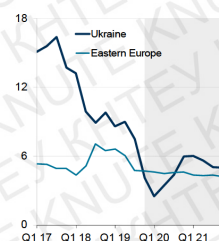
GDP, real annual variation in %, Q1 2017 - Q4 2021.

Change in GDP forecasts

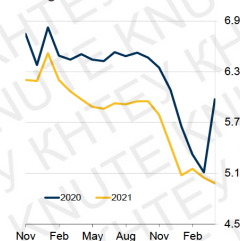
GDP, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

Inflation

Consumer Price Index (CPI), annual variation in %, Q1 2017 - Q4 2021.

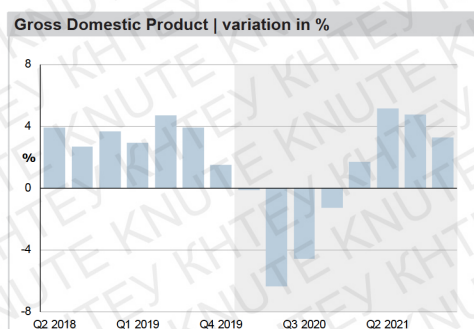
Change in inflation forecasts

Inflation, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

POLITICS | IMF deals draws near amid rising risks of recession

After months of foot-dragging, on 30–31 March the government successfully fast-tracked both the banking law and the land reform through Parliament. The legislation is a prerequisite sought by the IMF for a new three-year lending deal. Although initially planned at USD 5.5 billion, the Fund agreed on 26 March to increase the size of the lending program up to USD 10.0 billion as the country's economy is set to be hit hard by the fallout from the Covid-19 pandemic. As such, the IMF deal is indispensable in order to finance the widening fiscal deficit and to support foreign exchange reserves before hefty debt repayments this year.

Note: Year-on-year changes of GDP in %.
Source: State Statistics Service of Ukraine and FocusEconomics Consensus Forecast.

The fast-spreading Covid-19 pandemic heightened the urgency for Kyiv to pass the new legislation. On the one hand, the restrictions taken by the government to curtail the spread of the virus are taking a toll on demand, while dislocated supply chains hamper the already-weak industrial sector. On top of that, the impeding health crisis spells severe trouble for the government's fragile fiscal stance. So far, policymakers announced a USD 7.1 billion stabilization fund to minimize the economic effects of the virus by supporting pensioners and the unemployed, while also delivering tax breaks for companies. As it stands, official projections see the economy contracting this year and, in turn, the government projects the fiscal deficit to jump to 7.0% of GDP, up from a previous estimate of 2.1% of GDP.

Regarding the economic prospects for Ukraine's economy, analysts at JPMorgan noted:

"[...] risks are that the contraction will be more severe and more extended – we currently have only two negative quarters, 1Q and 2Q. The contraction should be followed by a strong recovery in 2021, currently penciled at above 5%. Following on the view of the global J.P. Morgan team, we expect a big drop in 1H20, mostly 2Q and then a strong rebound during 2H20. The 2Q20 drop will likely be large – i.e. 30% or so saar – because Ukraine is facing a large external shock and stoppages in domestic production/ consumption."

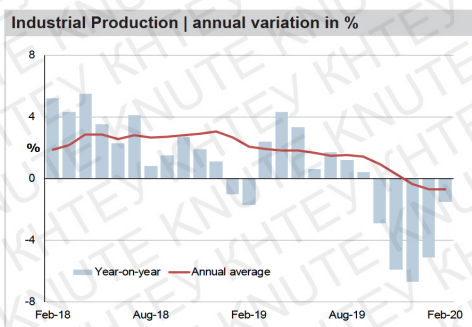
FocusEconomics panelists project the fiscal deficit to rise to 5.0% of GDP this year. In 2021, they see it coming down to 3.0% of GDP.

REAL SECTOR | Growth falls to near four-year low in Q4 2019

GDP growth fell to 1.5% year-on-year (yoy) in the fourth quarter of last year (Q4: +3.9% yoy), marking the weakest expansion since Q1 2016, according to a preliminary estimate by Ukraine's Statistical Institute. On a quarter-on-quarter basis, the economy flatlined in Q4, down from a 0.3% expansion in Q3.

Domestic demand growth was held back by destocking and a steep fall in government spending (Q4: -6.8% yoy; Q3: +2.1% yoy) in the fourth quarter of last year. Nevertheless, private consumption growth accelerated to 11.7% (Q3: +10.2% yoy) on the back of receding inflation, while fixed investment growth jumped to 18.6% (Q3: +13.2% yoy) amid confidence on President Volodymyr Zelensky's commitment to reform and secure a deal with the IMF.

The external sector weighed on growth in Q4 2019, subtracting 0.2 percentage points from overall growth, contrasting a 1.5 percentage point contribution made in Q3 2019. The downturn reflected a mark slowdown of in export growth (Q4: +3.1% yoy; Q3: +12.7% yoy) against the backdrop of a marked appreciation of the hryvnia and downbeat agricultural and industrial output.

Note: Year-on-year and annual average variation of industrial production index in %.
Source: State Statistics Service of Ukraine and FocusEconomics calculations.

Meanwhile, import growth decelerated to 2.4%, from 7.3% in the previous quarter.

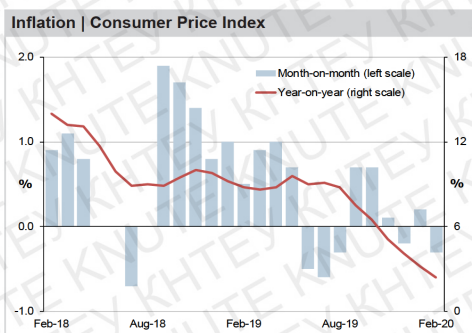
FocusEconomics panelists project GDP to contract 3.2% in 2020, which is down 6.4 percentage points from last month's forecast. The panel sees the economy expanding 4.0% in 2021.

REAL SECTOR | Industrial output contracts at a slower rate in February

Industrial production fell 1.5% over the same month last year in February, after a 5.1% drop in January and marking the fifth consecutive month of contraction in industrial sector output. Softer contractions in the manufacturing, mining and quarrying, and utilities supply sectors drove the milder decline in overall output.

Meanwhile, the annual average variation in industrial production came in at minus 0.7%, matching January's result.

FocusEconomics Consensus Forecast panelists project that industrial output will fall 5.1% in 2020, which is down 6.7 percentage points from last month's forecast. For 2021, the panel expects industrial production to rise 2.8%.

Note: Year-on-year and month-on-month variation of consumer price index in %.
Source: State Statistics Service of Ukraine.

MONETARY SECTOR | Inflation falls to six-year low in February

Consumer prices fell 0.3% month-on-month in February, contrasting January's 0.2% increase. Lower prices for energy, raw food and goods were largely behind the drop in consumer prices.

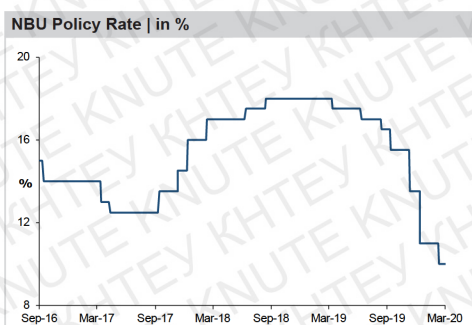
Inflation fell from 3.2% in January to 2.4% in February, marking the lowest reading since February 2014. Accordingly, inflation fell further below the Central Bank's medium-term 5.0% target. Meanwhile, annual average inflation declined to 6.9% from January's 7.4%.

FocusEconomics Consensus Forecast panelists expect inflation to end 2020 at 6.0%, which is up 0.9 percentage points from last month's forecast. For 2021, the panel sees year-end inflation easing to 5.0%.

MONETARY SECTOR | NBU axes key policy rate to near-six-year low in March

At its 10 March, the National Bank of Ukraine (NBU) decided to cut the key policy rate to 10.00% from 11.00%, marking the sixth consecutive cut. The decision was in line with analysts' expectations and followed a 250-basis-points chop in the previous meeting in January. Overall, monetary policy still remains contractionary; the NBU ratcheted up the policy rate in 2015 after the political crisis caused the hryvnia to depreciate sharply.

A quicker-than-expected disinflationary trend over the past months, slowing economic activity in the last stretch of 2019 and increasing downside risks to growth due to the coronavirus pandemic were largely behind the Bank's decision. Inflation fell to 2.4% in February (January: 3.2%), its lowest result in six years and markedly below the target of 5.0% plus or minus one percentage point. A strong hryvnia, growing supply of food and lower oil prices were largely behind the decline in inflation. Meanwhile, although the spread of coronavirus has not yet hit economic activity, its effect on global financial markets has weighed on the hryvnia and heightened unease among investors at a time of political uncertainty stemming from the recent government reshuffle.

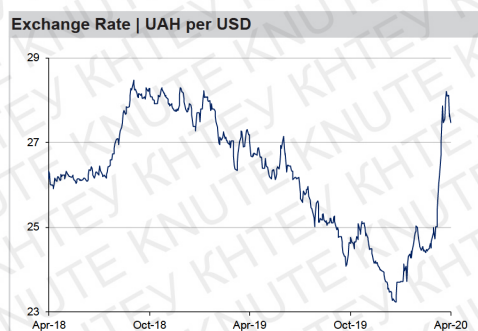
Note: Key policy rate in %.
Source: The National Bank of Ukraine (NBU).

Going forward, the Bank intends to continue unwinding its tight stance, although the pace of easing may slow if downside risks materialize. On the one

hand, the Bank's base case scenario relies on a new deal with the IMF, which remains crucial to protect the economy from turbulence in global financial markets. On the other hand, the evolution of the coronavirus pandemic and its effects on inflation and economic activity will also determine the future path of monetary policy.

The next monetary policy meeting is scheduled for 23 April.

The panel sees monetary policy easing to continue ahead and projects the key rate to end 2020 at 8.40% and 2021 at 7.79%.

Note: Daily spot exchange rate of the Ukrainian hryvnia (UAH) against the U.S. dollar (USD).
Source: Refinitiv.

MONETARY SECTOR | Hryvnia plummets amid global emerging market sell-off

The Ukrainian hryvnia (UAH) plummeted against the U.S. dollar over the past few weeks, amid fears over the escalation of the Covid-19 health crisis and its impact on activity. The currency ended 3 April at UAH 27.47 per USD, marking a 9.0% depreciation over the same day in March. Furthermore, the currency was down 1.4% year-on-year and 13.7% year-to-date.

The robust gains made by the hryvnia last year were swept away in March as foreign investors ditched Ukrainian bonds amid the global capital flight triggered by the Covid-19 pandemic. In an attempt to stem the fall of the currency, the Central Bank intervened in currency markets in March, selling USD 2.2 billion.

Going forward, the hryvnia is expected to regain ground as the health crisis subsides. A new three-year deal with the IMF expected to be ratified later in April should boost confidence among investors looking to benefit from a high interest rate differential; however, it will take time for capital inflows to return to pre-pandemic levels as global uncertainties linger.

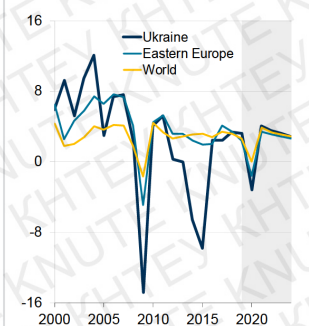
Our panel sees the UAH ending 2020 at 28.45 per USD and 2021 at 27.96 per USD.

Economic Indicators 2015 - 2024										
Annual Data	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Real Sector										
Population (million)	42.6	42.4	42.2	42.0	41.9	41.7	41.5	41.4	41.2	41.0
GDP per capita (USD)	2,055	2,175	2,686	3,120	3,678	3,557	3,843	4,161	4,450	4,733
GDP (USD bn)	88	92	113	131	154	148	160	172	183	194
GDP per capita (EUR)	1,848	1,966	2,370	2,675	3,336	3,203	3,384	3,594	3,714	3,831
GDP (EUR bn)	79	83	100	112	140	134	141	149	153	157
GDP (UAH bn)	1,989	2,385	2,984	3,561	3,975	4,032	4,446	4,865	5,288	5,711
Economic Growth (Nominal GDP, ann. var. %)	25.3	20.0	25.1	19.3	11.6	1.5	10.3	9.4	8.7	8.0
Economic Growth (GDP, ann. var. %)	-9.8	2.4	2.5	3.4	3.2	-3.2	4.0	3.5	3.2	2.9
Private Consumption (ann. var. %)	19.8	2.7	9.5	9.3	11.9	-2.7	4.6	4.1	3.6	3.0
Government Consumption (ann. var. %)	1.7	-0.5	5.2	-0.1	-4.9	0.9	1.7	1.4	1.4	1.3
Fixed Investment (ann. var. %)	-9.2	20.4	16.1	16.6	14.2	-9.8	7.0	6.9	6.1	5.3
Exports (G&S, ann. var. %)	-13.2	-1.8	3.8	-1.3	6.7	-5.5	0.6	1.8	1.9	2.0
Imports (G&S, ann. var. %)	-16.7	9.3	12.6	3.0	6.3	-6.0	3.0	2.4	1.3	0.2
Industrial Production (ann. var. %)	-12.3	4.0	1.1	3.0	-0.5	-5.1	2.8	3.1	3.3	3.5
Retail Sales (ann. var. %)	-21.0	4.4	8.6	5.6	11.6	-	-	-	-	-
Unemployment (% of active population, eop)	9.1	9.3	9.5	8.8	8.2	10.2	8.9	8.4	8.0	7.7
Wages (ann. var. %)	21.0	23.4	37.0	25.0	18.6	5.7	15.0	-	-	-
Fiscal Balance (% of GDP)	-1.6	-2.3	-1.4	-2.1	-2.2	-5.0	-3.0	-2.3	-1.8	-1.4
Public Debt (% of GDP)	79.1	80.9	71.8	60.9	50.3	60.7	58.4	57.5	56.6	55.6
Monetary and Financial Sector										
Money (ann. var. of M2 %)	4.0	10.9	9.6	5.4	12.7	-	-	-	-	-
Inflation (CPI, ann. var. % eop)	43.3	12.4	13.7	9.8	4.1	6.0	5.0	4.5	3.9	3.3
Inflation (CPI, ann. var. % aop)	48.5	14.9	14.5	11.0	7.9	4.6	6.2	5.9	5.5	5.1
Inflation (PPI, ann. var. % eop)	36.0	20.5	26.4	17.4	4.1	-	-	-	-	-
Key Policy Rate (% eop)	22.00	14.00	14.50	18.00	13.50	8.40	7.79	7.29	6.93	6.57
Stock Market (ann. var. of PFTS %)	-37.8	10.2	18.8	77.5	-8.9	-	-	-	-	-
Exchange Rate (UAH per USD, eop)	24.03	27.10	28.16	27.71	23.70	28.45	27.96	28.57	29.12	29.68
Exchange Rate (UAH per USD, aop)	21.95	25.56	26.60	27.19	25.81	27.19	27.85	28.26	28.85	29.40
Exchange Rate (UAH per EUR, eop)	26.10	28.50	33.78	31.78	26.57	32.09	31.76	33.68	35.43	37.22
Exchange Rate (UAH per EUR, aop)	24.33	28.30	30.05	32.10	28.91	30.18	31.63	32.72	34.56	36.32
External Sector										
Current Account Balance (% of GDP)	1.8	-1.5	-2.2	-3.3	-0.9	-2.3	-2.6	-1.7	-0.6	0.5
Current Account Balance (USD bn)	1.6	-1.3	-2.4	-4.4	-1.3	-3.4	-4.2	-2.9	-1.1	1.0
Merchandise Trade Balance (USD bn)	-3.5	-6.9	-9.7	-12.7	-14.3	-11.4	-13.7	-15.2	-15.9	-15.6
Merchandise Exports (USD bn)	35.4	33.6	39.7	43.3	46.1	40.3	45.1	48.8	52.2	55.1
Merchandise Imports (USD bn)	38.9	40.5	49.4	56.1	60.5	51.7	58.9	64.0	68.0	70.7
Merchandise Exports (ann. var. %)	-29.9	-5.3	18.3	9.2	6.4	-12.6	12.0	8.2	6.9	5.6
Merchandise Imports (ann. var. %)	-32.6	4.2	21.9	13.6	7.8	-14.4	13.8	8.7	6.3	3.9
Foreign Direct Investment (USD bn)	3.0	3.3	2.6	2.4	-	-	-	-	-	-
International Reserves (USD bn)	13.3	15.5	18.8	20.8	25.3	26.0	28.2	29.8	31.3	32.7
International Reserves (months of imports)	4.1	4.6	4.6	4.5	5.0	6.0	5.8	5.6	5.5	5.6
External Debt (USD bn)	118	113	115	115	122	122	125	131	135	140
External Debt (% of GDP)	134.8	122.0	101.8	87.5	79.0	82.4	78.6	76.0	73.9	72.1
Quarterly Data										
	Q3 19	Q4 19	Q1 20	Q2 20	Q3 20	Q4 20	Q1 21	Q2 21	Q3 21	Q4 21
Economic Growth (GDP, ann. var. %)	3.9	1.5	-0.1	-6.4	-4.6	-1.3	1.7	5.2	4.8	3.3
Economic Growth (GDP, qoq s.a. var. %)	0.3	0.0	-0.9	-4.5	2.0	2.0	-	-	-	-
Inflation (CPI, ann. var. % eop)	7.5	4.1	2.5	3.5	4.4	6.0	6.0	5.6	5.0	5.0
Key Policy Rate (% eop)	16.50	13.50	10.00	8.86	8.71	8.64	8.38	8.35	8.20	8.00
Exchange Rate (UAH per USD, eop)	24.35	23.70	27.62	27.71	27.97	28.25	28.00	27.83	27.67	27.59
Exchange Rate (UAH per EUR, eop)	26.54	26.57	30.47	30.59	31.28	31.86	31.78	31.61	31.54	31.34
Monthly Data										
	Jun-19	Jul-19	Aug-19	Sep-19	Oct-19	Nov-19	Dec-19	Jan-20	Feb-20	Mar-20
Consumer Confidence Index	82.4	88.0	95.6	97.5	95.9	91.7	92.1	89.0	81.9	-
Industrial Production (ann. var. %)	0.6	1.7	1.2	0.4	-2.9	-5.9	-6.7	-5.1	-1.5	-
Retail Sales (ann. var. %)	11.4	11.1	11.0	10.9	11.3	11.5	11.6	10.8	12.2	-
Inflation (CPI, mom var. %)	-0.5	-0.6	-0.3	0.7	0.7	0.1	-0.2	0.2	-0.3	-
Inflation (CPI, ann. var. %)	9.0	9.1	8.8	7.5	6.5	5.1	4.1	3.2	2.4	-
Exchange Rate (UAH per USD, eop)	26.16	25.12	25.11	24.35	24.80	23.98	23.70	25.03	24.66	27.62
Exchange Rate (UAH per EUR, eop)	29.74	27.82	27.60	26.54	27.65	26.42	26.57	27.77	27.19	30.47
International Reserves (USD bn)	20.6	21.8	22.0	21.4	21.4	21.9	25.3	26.3	26.6	-

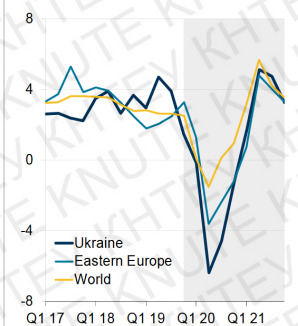
Note: FocusEconomics Consensus Forecasts are highlighted in grey.

Real Sector | Gross Domestic Product

1 | Real GDP | 2000-2024 | var. in %

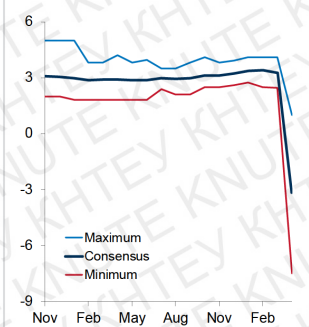
2 | Real GDP | Q1 17-Q4 21 | var. in %

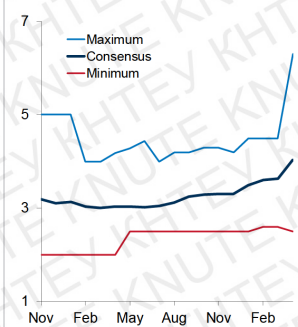
Real GDP growth in %

Individual Forecasts	2020	2021
Alfa-Bank	-1.0	-
Allianz	1.0	2.8
Capital Economics	-2.8	4.5
Citigroup Global Mkts	-4.4	-
Credit-Agricole Ukraine	-2.5	4.2
DekaBank	-2.0	5.0
Dragon Capital	-4.0	-
DuckerFrontier	-1.3	3.9
Goldman Sachs	-3.8	5.5
ICPS	-2.0	3.0
IER	-5.8	-
ING	-7.5	3.9
JPMorgan	-5.1	6.3
Moody's Analytics	-0.9	4.9
PKO Bank Polski	-4.7	2.5
Polish Chamber of Commerce	-2.1	4.5
Raiffeisen Research	-3.0	3.0
Renaissance Capital	-2.1	-
WIIW	-6.0	2.5
Summary		
Minimum	-7.5	2.5
Maximum	1.0	6.3
Median	-2.8	4.1
Consensus	-3.2	4.0
History		
30 days ago	3.2	3.6
60 days ago	3.4	3.6
90 days ago	3.4	3.5

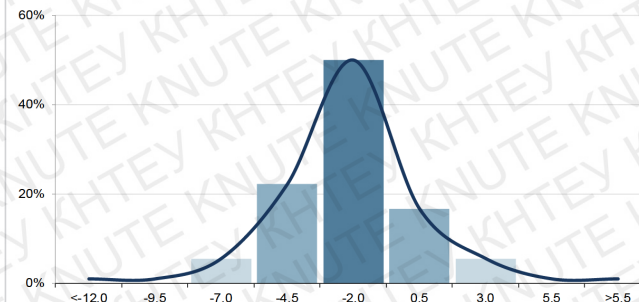
3 | GDP 2020 | evolution of forecasts

4 | GDP 2021 | evolution of forecasts

5 | GDP 2020 | Panelist Distribution

Notes and sources

Long-term chart period from 2000 to 2024 unless otherwise stated. All real sector data are from the State Statistics Service of Ukraine (Ukrstat). Forecasts are based on FocusEconomics Consensus Forecast.

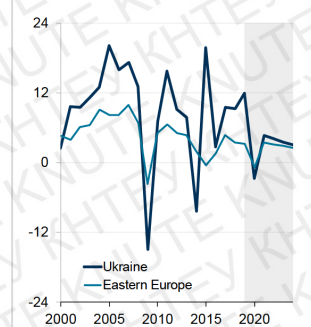
- 1 GDP, real annual variation in %.
- 2 Quarterly GDP (seasonally adjusted), year-on-year variation in %.
- 3 GDP, evolution of 2020 forecasts during the last 18 months.
- 4 GDP, evolution of 2021 forecasts during the last 18 months.
- 5 GDP, panelist distribution of 2020 forecasts. Concentration of panelists in forecast interval in %. Higher columns with darker colors represent a larger number of panelists.

Real Sector | Additional forecasts

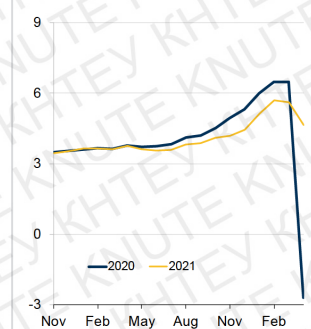
Consumption and Investment

Individual Forecasts	Consumption variation in %		Investment variation in %	
	2020	2021	2020	2021
Alfa-Bank	-	-	-	-
Allianz	-	-	-	-
Capital Economics	-	-	-	-
Citigroup Global Mkts	-	-	-	-
Credit-Agricole Ukraine	1.5	7.5	-3.5	10.0
DekaBank	-	-	-	-
Dragon Capital	-7.0	-	-20.0	-
DuckerFrontier	1.8	5.5	-	-
Goldman Sachs	-	-	-	-
ICPS	0.5	4.0	-4.0	10.0
IER	-6.7	-	-16.3	-
ING	-	-	-	-
JPMorgan	-	-	-	-
Moody's Analytics	-	-	-	-
PKO Bank Polski	-	-	-	-
Polish Chamber of Commerce	-1.0	4.2	0.0	3.0
Raiffeisen Research	-	-	-	-
Renaissance Capital	-	-	-	-
WIIW	-8.0	2.0	-15.0	5.0
Summary				
Minimum	-8.0	2.0	-20.0	3.0
Maximum	1.8	7.5	0.0	10.0
Median	-1.0	4.2	-9.5	7.5
Consensus	-2.7	4.6	-9.8	7.0
History				
30 days ago	6.5	5.6	7.5	7.5
60 days ago	6.5	5.7	8.3	8.4
90 days ago	6.0	5.1	7.7	7.1

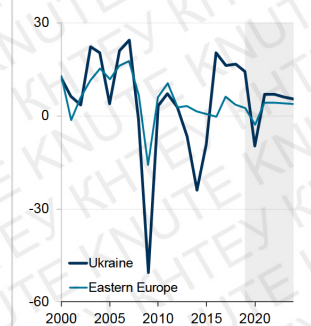
6 | Consumption | variation in %

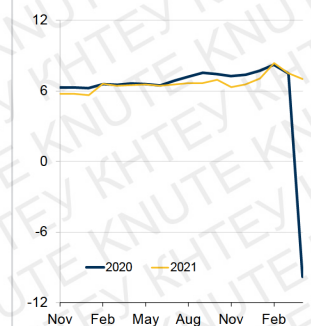
7 | Consumption | evolution of fcst

8 | Investment | variation in %

9 | Investment | evol. of forecasts

Notes and sources

Long-term chart period from 2000 to 2024 unless otherwise stated. All real sector data are from the State Statistics Service of Ukraine (Ukrstat). Forecasts are based on FocusEconomics Consensus Forecast.

6 Private consumption, annual variation in %.

7 Private consumption, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

8 Gross fixed investment, annual variation in %.

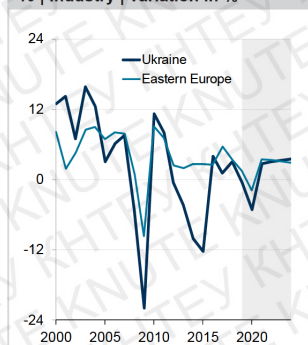
9 Gross fixed investment, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

Real Sector | Additional forecasts

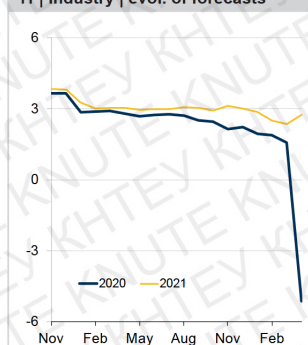
Industry and Unemployment

Individual Forecasts	Industry variation in %		Unemployment % of active pop.	
	2020	2021	2020	2021
Alfa-Bank	-	-	-	-
Allianz	-	-	-	-
Capital Economics	-	-	9.8	9.5
Citigroup Global Mkts	-	-	-	-
Credit-Agricole Ukraine	-1.5	2.3	9.2	7.9
DekaBank	-	-	-	-
Dragon Capital	-5.2	-	9.6	-
DuckerFrontier	-4.5	4.5	-	-
Goldman Sachs	-	-	-	-
ICPS	-4.8	2.0	9.0	8.5
IER	-8.8	-	9.5	-
ING	-8.0	0.0	15.1	12.0
JPMorgan	-	-	-	-
Moody's Analytics	-	-	10.0	6.7
PKO Bank Polski	-	-	-	-
Polish Chamber of Commerce	-3.0	5.0	10.0	9.0
Raiffeisen Research	-	-	9.5	9.0
Renaissance Capital	-	-	-	-
WIIW	-	-	-	-
Summary				
Minimum	-8.8	0.0	9.0	6.7
Maximum	-1.5	5.0	15.1	12.0
Median	-4.8	2.3	9.6	9.0
Consensus	-5.1	2.8	10.2	8.9
History				
30 days ago	1.6	2.4	8.1	7.8
60 days ago	1.9	2.5	8.0	7.7
90 days ago	1.9	2.9	7.9	7.6

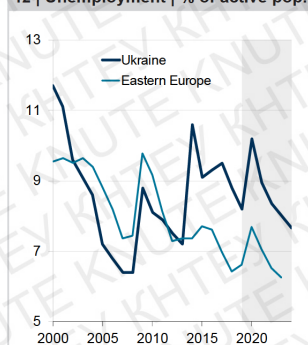
10 | Industry | variation in %

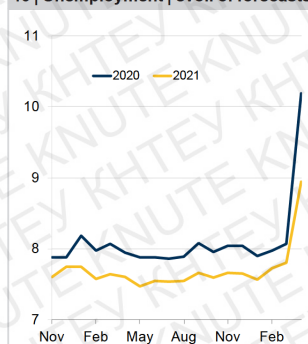
11 | Industry | evol. of forecasts

12 | Unemployment | % of active pop.

13 | Unemployment | evol. of forecasts

Notes and sources

Long-term chart period from 2000 to 2024 unless otherwise stated. All real sector data are from the State Statistics Service of Ukraine (Ukrstat) and International Monetary Fund (IMF). Forecasts are based on FocusEconomics Consensus Forecast.

10 Industrial production, annual variation in %. Source: Ukrstat.

11 Industrial production, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

12 Unemployment, % of active population. Source: IMF.

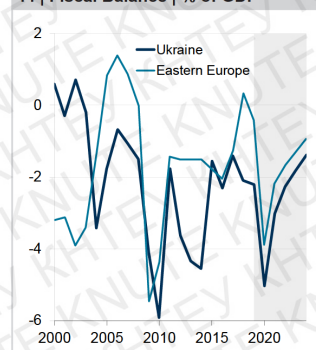
13 Unemployment, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

Real Sector | Additional forecasts

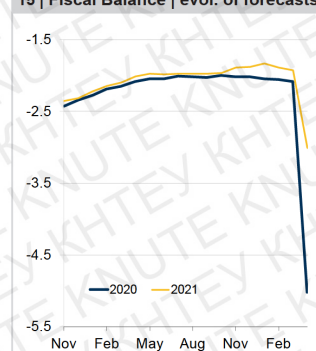
Fiscal Balance and Public Debt

Individual Forecasts	Fiscal Balance % of GDP		Public Debt % of GDP	
	2020	2021	2020	2021
Alfa-Bank	-	-	-	-
Allianz	-4.6	-2.5	59.0	58.0
Capital Economics	-1.5	-1.0	-	-
Citigroup Global Mkts	-	-	-	-
Credit-Agricole Ukraine	-6.9	-2.5	58.3	57.2
DekaBank	-3.0	-1.9	-	-
Dragon Capital	-5.1	-	64.9	-
DuckerFrontier	-	-	-	-
Goldman Sachs	-	-	-	-
ICPS	-	-	-	-
IER	-5.4	-	-	-
ING	-7.0	-5.0	59.0	55.0
JPMorgan	-6.7	-4.2	-	-
Moody's Analytics	-	-	61.2	58.6
PKO Bank Polski	-	-	-	-
Polish Chamber of Commerce	-4.0	-4.0	62.0	63.0
Raiffeisen Research	-5.0	-3.0	-	-
Renaissance Capital	-	-	-	-
WIIW	-6.0	-3.0	-	-
Summary				
Minimum	-7.0	-5.0	58.3	55.0
Maximum	-1.5	-1.0	64.9	63.0
Median	-5.1	-3.0	60.1	58.0
Consensus	-5.0	-3.0	60.7	58.4
History				
30 days ago	-2.1	-1.9	53.2	52.0
60 days ago	-2.1	-1.9	53.6	52.3
90 days ago	-2.0	-1.8	55.2	53.8

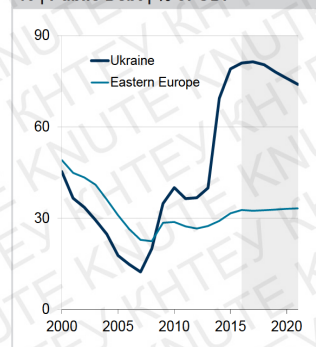
14 | Fiscal Balance | % of GDP

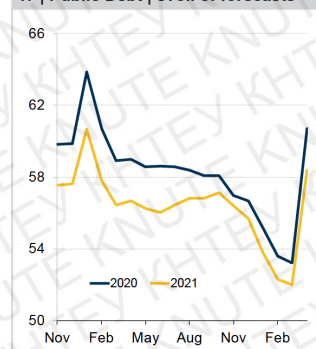
15 | Fiscal Balance | evol. of forecasts

16 | Public Debt | % of GDP

17 | Public Debt | evol. of forecasts

Notes and sources

Long-term chart period from 2000 to 2024 unless otherwise stated. All real sector data are from the Ministry of Finance (Minfin). Forecasts are based on FocusEconomics Consensus Forecast.

14 General government balance as % of GDP.

15 General government balance as % of GDP, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

16 Public debt as % of GDP.

17 Public debt as % of GDP, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

Monetary Sector | Inflation

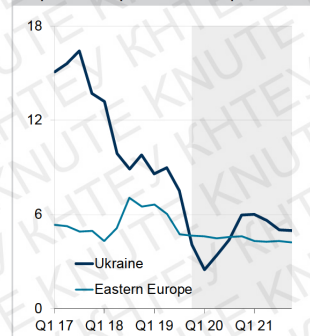
Inflation | annual variation of consumer price index in %

Individual Forecasts	Consumer Prices (ann. var. in %, eop)		Consumer Prices (ann. var. in %, aop)	
	2020	2021	2020	2021
Alfa-Bank	7.0	-	5.0	-
Allianz	5.0	6.0	4.5	5.5
Capital Economics	-	-	5.5	6.5
Citigroup Global Mkts	-	-	-	-
Credit-Agricole Ukraine	7.7	4.8	4.5	6.5
DekaBank	-	-	6.7	5.7
Dragon Capital	5.2	-	3.2	-
DuckerFrontier	-	-	4.7	4.3
Goldman Sachs	5.9	5.2	3.6	6.3
ICPS	6.5	5.5	4.2	6.0
IER	7.5	-	4.6	-
ING	4.8	5.0	4.0	5.3
JPMorgan	5.8	5.0	3.8	6.0
Moody's Analytics	-	-	3.7	8.4
PKO Bank Polski	-	-	-	-
Polish Chamber of Commerce	4.3	3.4	-	-
Raiffeisen Research	-	-	6.6	8.0
Renaissance Capital	-	-	-	-
WIIW	-	-	-	-
Summary				
Minimum	4.3	3.4	3.2	4.3
Maximum	7.7	6.0	6.7	8.4
Median	5.9	5.0	4.5	6.0
Consensus	6.0	5.0	4.6	6.2
History				
30 days ago	5.1	5.0	4.4	5.4
60 days ago	5.3	5.2	5.2	5.5
90 days ago	5.7	5.1	5.8	5.9

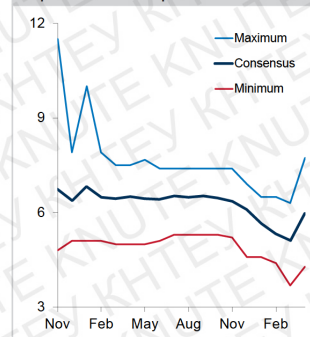
18 | Inflation | 2000 - 2024 | in %

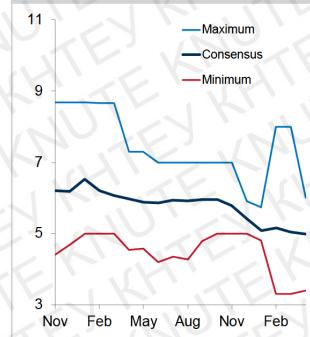
19 | Inflation | Q1 17-Q4 21 | in %

20 | Inflation 2020 | evolution of fcst

21 | Inflation 2021 | evolution of fcst

Notes and sources

Long-term chart period from 2000 to 2024 unless otherwise stated. All monetary sector data are from the State Statistics Service of Ukraine (Ukrstat). Forecasts are based on FocusEconomics Consensus Forecast.

18 Inflation, annual variation of consumer price index (CPI) in % (eop).

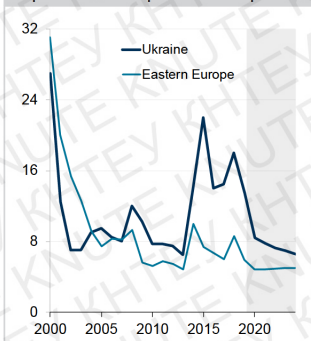
19 Quarterly inflation, annual variation of consumer price index (CPI) in % (eop).

20 Inflation, evolution of 2020 forecasts during the last 18 months.

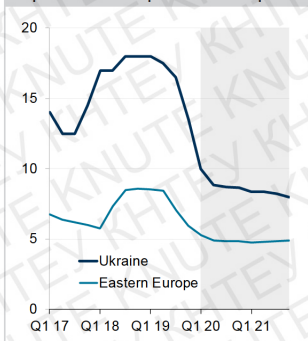
21 Inflation, evolution of 2021 forecasts during the last 18 months.

Monetary Sector | Interest Rate

22 | Interest Rate | 2000 - 2024 | in %

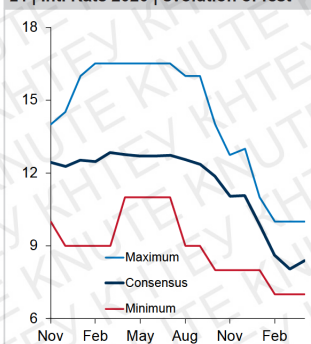
23 | Interest Rate | Q1 17-Q4 21 | in %

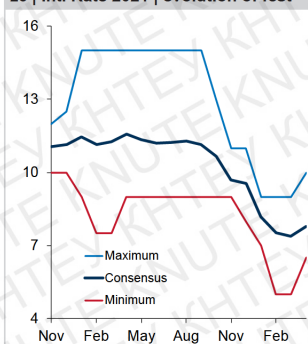
Interest Rate | Key Policy Rate

Individual Forecasts	2020	2021
Alfa-Bank	8.50	-
Allianz	-	-
Capital Economics	10.00	9.00
Citigroup Global Mkts	-	-
Credit-Agricole Ukraine	10.00	8.00
DekaBank	-	-
Dragon Capital	7.00	-
DuckerFrontier	-	-
Goldman Sachs	7.00	7.00
ICPS	-	-
IER	8.00	-
ING	9.00	7.00
JPMorgan	7.50	7.00
Moody's Analytics	-	-
PKO Bank Polski	-	-
Polish Chamber of Commerce	8.50	6.50
Raiffeisen Research	8.50	10.00
Renaissance Capital	-	-
WIIW	-	-
Summary		
Minimum	7.00	6.50
Maximum	10.00	10.00
Median	8.50	7.00
Consensus	8.40	7.79
History		
30 days ago	8.05	7.39
60 days ago	8.61	7.53
90 days ago	9.83	8.18

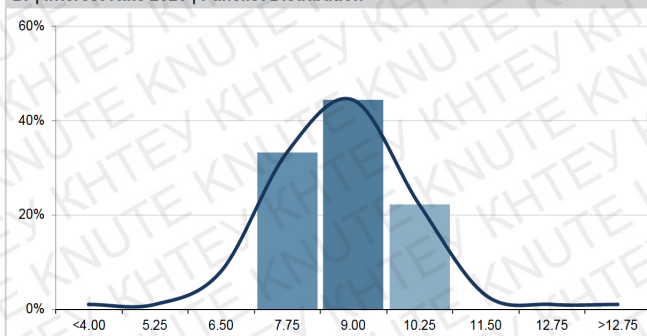
24 | Int. Rate 2020 | evolution of fcst

25 | Int. Rate 2021 | evolution of fcst

26 | Interest Rate 2020 | Panelist Distribution

Notes and sources

Long-term chart period from 2000 to 2024 unless otherwise stated. Long-term forecasts (2022-2024) for end-of-period indicators are based on both end-of-period and average-of-period projections. All monetary sector data are from the National Bank of Ukraine (NBU). Forecasts are based on FocusEconomics Consensus Forecast.

22 Interest rate, NBU Key Policy Rate in % (eop).

23 Interest rate, NBU Key Policy Rate in % (eop).

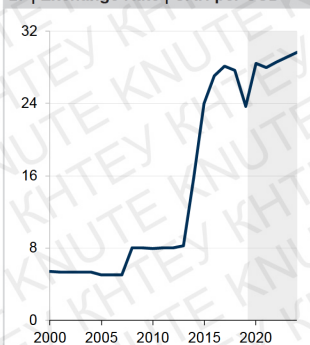
24 Interest rate, evolution of 2020 forecasts during the last 18 months.

25 Interest rate, evolution of 2021 forecasts during the last 18 months.

26 Interest rate, panelist distribution of 2020 forecasts. Concentration of panelists in forecast interval in %. Higher columns with darker colors represent a larger number of panelists.

Monetary Sector | Exchange Rate

27 | Exchange Rate | UAH per USD

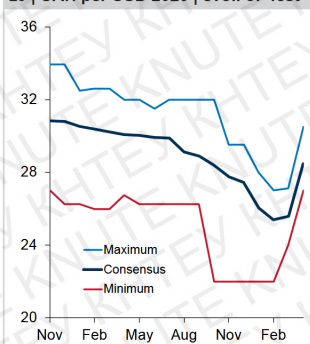
28 | Exchange Rate | UAH per USD

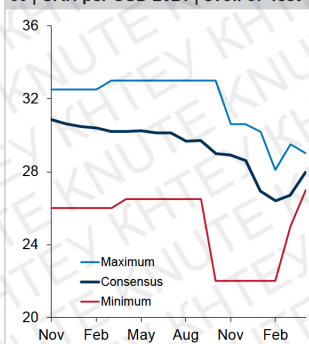
Exchange Rate | UAH per USD

Individual Forecasts	2020	2021
Alfa-Bank	28.0	-
Allianz	-	-
Capital Economics	27.0	28.0
Citigroup Global Mkts	-	-
Credit-Agricole Ukraine	28.0	29.0
DekaBank	-	-
Dragon Capital	30.0	-
DuckerFrontier	-	-
Goldman Sachs	28.0	28.5
ICPS	27.5	28.0
IER	29.0	-
ING	29.0	27.0
JPMorgan	29.0	-
Moody's Analytics	-	-
PKO Bank Polski	30.5	27.7
Polish Chamber of Commerce	-	-
Raiffeisen Research	27.0	27.5
Renaissance Capital	-	-
WIIV	-	-
Summary		
Minimum	27.0	27.0
Maximum	30.5	29.0
Median	28.0	28.0
Consensus	28.5	28.0
History		
30 days ago	25.6	26.7
60 days ago	25.4	26.4
90 days ago	26.0	26.9

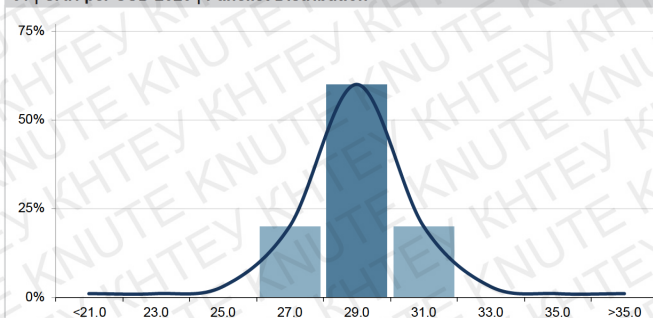
29 | UAH per USD 2020 | evol. of fcst

30 | UAH per USD 2021 | evol. of fcst

31 | UAH per USD 2020 | Panelist Distribution

Notes and sources

Long-term chart period from 2000 to 2024 unless otherwise stated. Long-term forecasts (2022-2024) for end-of-period indicators are based on both end-of-period and average-of-period projections. All monetary sector data are from the National Bank of Ukraine (NBU). Forecasts are based on FocusEconomics Consensus Forecast.

27 Exchange rate, UAH per USD (eop).

28 Quarterly exchange rate, UAH per USD (eop).

29 Exchange rate, evolution of 2020 forecasts during the last 18 months.

30 Exchange rate, evolution of 2021 forecasts during the last 18 months.

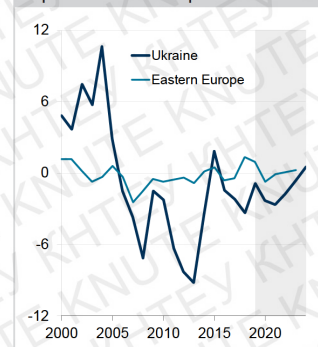
31 Exchange rate, panelist distribution of 2020 forecasts. Concentration of panelists in forecast interval in %. Higher columns with darker colors represent a larger number of panelists.

External Sector | Current Account and Trade Balance

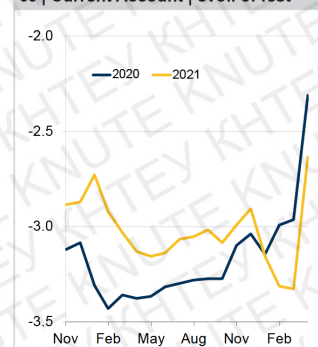
Current Account and Trade Balance

Individual Forecasts	Current Account % of GDP		Trade Balance USD bn	
	2020	2021	2020	2021
Alfa-Bank	-	-	-	-
Allianz	-4.5	-3.3	-	-
Capital Economics	-3.0	-3.0	-	-
Citigroup Global Mkts	-	-	-	-
Credit-Agricole Ukraine	-3.2	-3.9	-14.0	-13.8
DekaBank	-3.5	-3.2	-	-
Dragon Capital	-3.3	-	-7.6	-
DuckerFrontier	-	-	-	-
Goldman Sachs	-0.3	-0.5	-	-
ICPS	-1.7	-2.6	-12.2	-14.2
IER	-4.0	-	-11.3	-
ING	-1.0	-3.0	-	-
JPMorgan	1.1	-0.3	-	-
Moody's Analytics	-0.4	-2.3	-	-
PKO Bank Polski	-	-	-	-
Polish Chamber of Commerce	-2.6	-2.4	-12.1	-13.2
Raiffeisen Research	-3.6	-4.4	-	-
Renaissance Capital	-	-	-	-
WIIW	-	-	-	-
Summary				
Minimum	-4.5	-4.4	-14.0	-14.2
Maximum	1.1	-0.3	-7.6	-13.2
Median	-3.0	-3.0	-12.1	-13.8
Consensus	-2.3	-2.6	-11.4	-13.7
History				
30 days ago	-3.0	-3.3	-14.5	-15.0
60 days ago	-3.0	-3.3	-14.9	-15.2
90 days ago	-3.1	-3.2	-13.7	-13.2

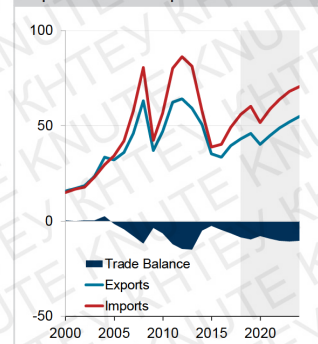
32 | Current Account | % of GDP

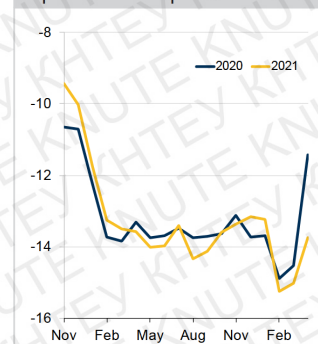
33 | Current Account | evol. of fcst

34 | Trade Balance | USD bn

35 | Trade Balance | evol. of forecasts

Notes and sources

Long-term chart period from 2000 to 2024 unless otherwise stated. All external sector data are from the National Bank of Ukraine (NBU). Forecasts are based on FocusEconomics Consensus Forecast.

32 Current account balance, as % of GDP.

33 Current account balance, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

34 Trade balance, exports and imports, in USD.

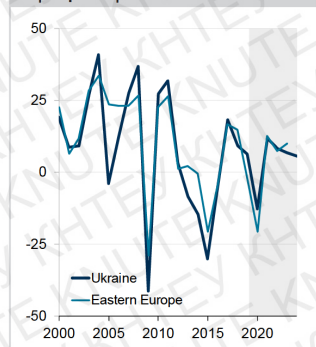
35 Trade balance, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

External Sector | Exports and Imports

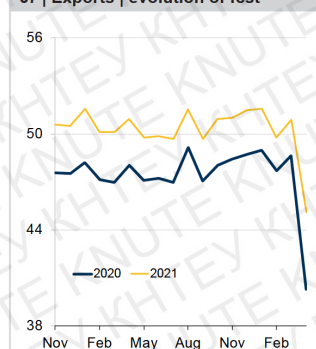
Exports and Imports

	Exports USD bn		Imports USD bn	
Individual Forecasts	2020	2021	2020	2021
Alfa-Bank	-	-	-	-
Allianz	-	-	-	-
Capital Economics	-	-	-	-
Citigroup Global Mkts	-	-	-	-
Credit-Agricole Ukraine	48.2	49.9	62.2	63.7
DekaBank	-	-	-	-
Dragon Capital	38.4	-	46.0	-
DuckerFrontier	-	-	-	-
Goldman Sachs	-	-	-	-
ICPS	39.2	42.3	51.4	56.5
IER	38.8	-	50.1	-
ING	-	-	-	-
JPMorgan	-	-	-	-
Moody's Analytics	-	-	-	-
PKO Bank Polski	-	-	-	-
Polish Chamber of Commerce	36.9	43.1	49.0	56.3
Raiffeisen Research	-	-	-	-
Renaissance Capital	-	-	-	-
WIIV	-	-	-	-
Summary				
Minimum	36.9	42.3	46.0	56.3
Maximum	48.2	49.9	62.2	63.7
Median	38.8	43.1	50.1	56.5
Consensus	40.3	45.1	51.7	58.9
History				
30 days ago	48.6	50.9	63.2	65.9
60 days ago	47.7	49.8	62.6	65.0
90 days ago	49.0	51.6	62.7	64.8

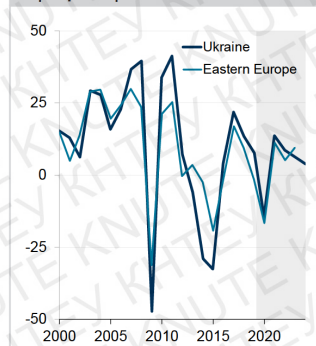
36 | Exports | variation in %

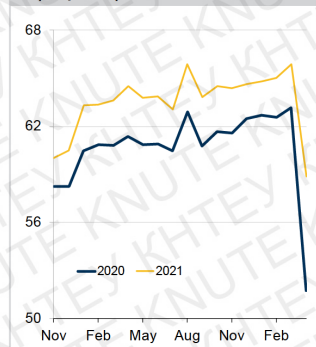
37 | Exports | evolution of fest

38 | Imports | variation in %

39 | Imports | evol. of forecasts

Notes and sources

Long-term chart period from 2000 to 2024 unless otherwise stated. All external sector data are from the National Bank of Ukraine (NBU). Forecasts are based on FocusEconomics Consensus Forecast.

36 Exports, annual variation in %.

37 Exports, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

38 Imports, annual variation in %.

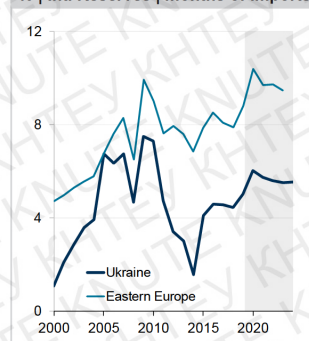
39 Imports, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

External Sector | Additional forecasts

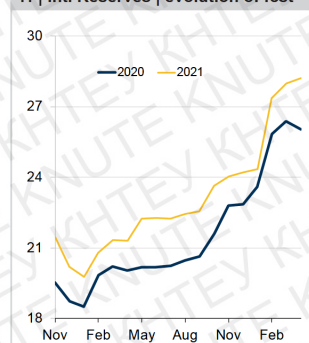
International Reserves and External Debt

Individual Forecasts	Int. Reserves USD bn		External Debt USD bn	
	2020	2021	2020	2021
Alfa-Bank	-	-	-	-
Allianz	-	-	-	-
Capital Economics	-	-	-	-
Citigroup Global Mkts	27.8	30.6	-	-
Credit-Agricole Ukraine	27.0	27.6	126	131
DekaBank	-	-	-	-
Dragon Capital	23.5	-	-	-
DuckerFrontier	-	-	-	-
Goldman Sachs	-	-	-	-
ICPS	26.0	26.5	-	-
IER	-	-	-	-
ING	-	-	-	-
JPMorgan	-	-	119	121
Moody's Analytics	24.6	29.6	-	-
PKO Bank Polski	-	-	-	-
Polish Chamber of Commerce	26.9	28.2	124	128
Raiffeisen Research	26.4	26.7	120	122
Renaissance Capital	-	-	-	-
WIIW	-	-	-	-
Summary				
Minimum	23.5	26.5	119	121
Maximum	27.8	30.6	126	131
Median	26.4	27.9	122	125
Consensus	26.0	28.2	122	125
History				
30 days ago	26.4	28.0	128	132
60 days ago	25.8	27.4	126	130
90 days ago	23.6	24.4	127	133

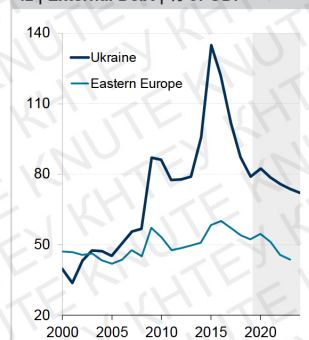
40 | Int. Reserves | months of imports

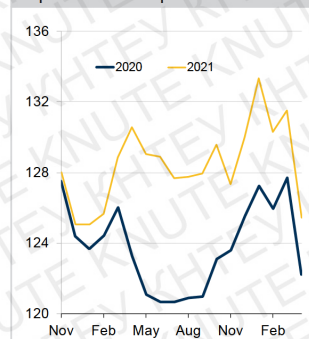
41 | Int. Reserves | evolution of fcst

42 | External Debt | % of GDP

43 | External Debt | evol. of forecasts

Notes and sources

Long-term chart period from 2000 to 2024 unless otherwise stated. All external sector data are from the National Bank of Ukraine (NBU). Forecasts are based on FocusEconomics Consensus Forecast.

40 International reserves, months of imports.

41 International reserves, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

42 External debt as % of GDP.

43 External debt, evolution of 2020 and 2021 forecasts during the last 18 months.

Fact Sheet

General Data

Official name:	Ukraine
Capital:	Kyiv (2.9m)
Other cities:	Kharkiv (1.5m) Odessa (1.0m)
Area (km ²):	603,550
Population (million, 2019 est.):	41.9
Population density (per km ² , 2019):	69.4
Population growth rate (% , 2019 est.):	-0.1
Life expectancy (years, 2019 est.):	72.9
Illiteracy rate (% , 2015):	0.2
Language:	Ukrainian
Measures:	Metric system
Time:	GMT+2

Economic Infrastructure

Telecommunication (2018)	
Telephones - main lines (per 100 inhabitants):	14.4
Telephones - mobile cellular (per 100 inhabit.):	128
Internet Users (per 100 inhabitants):	62.6
Broadband Subscriptions (per 100 inhabitants):	12.8

Energy (2017)

Primary Energy Production (trillion Btu):	2,314
Primary Energy Consumption (trillion Btu):	3,632
Electricity Generation (billion kW-h):	146
Electricity Consumption (billion kW-h):	124
Oil Supply (thousand bpd):	56
Oil Consumption (thousand bpd):	242
CO ₂ Emissions (million metric tons):	223

Transportation (2018)

Airports:	187
Railways (km):	21,733
Roadways (km):	169,694
Waterways (km):	1,672
Chief Ports:	Odessa, Ilyichevsk and Yuzhnyi

Political Data

President:	Volodymyr Zelensky
Last elections:	21 April 2019
Next elections:	2024
Central Bank President:	Yakiv Smolii

Long-term Foreign Currency Ratings

Agency	Rating	Outlook
Moody's:	Caa1	Positive
S&P Global Ratings:	B	Stable
Fitch Ratings:	B	Positive

Strengths

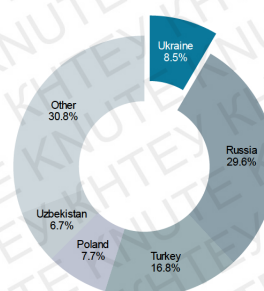
- High literacy rate
- Rich in mineral resources

Weaknesses

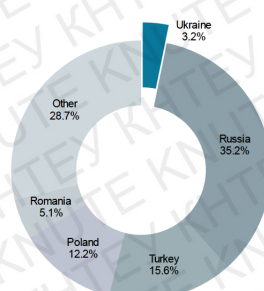
- Weak economic diversification
- Fragile banking system
- Ongoing military conflict

Ukraine in the Region

Population | %-share in Eastern Europe

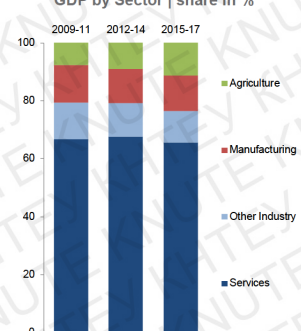

GDP | %-share in Eastern Europe

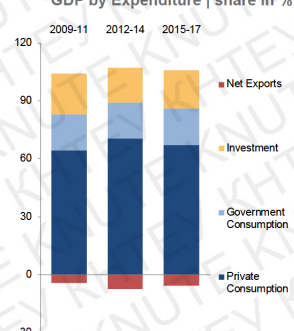

Economic Structure

GDP by Sector | share in %

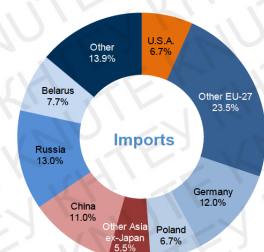
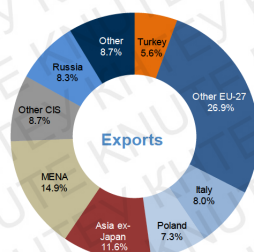

GDP by Expenditure | share in %

Trade Structure

Primary markets | share in %

Primary products | share in %

